№ 2 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 5

1905

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—5 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 5 № 2

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ **1905** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

(33-ՐԴ ՏԱՐԻ)

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ
ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ռուբլի, եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 ռուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն): Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ» իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Իշխան Գ. Գօլիցին.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բարձրագոյն ռեսկրիպտ. Թատրօն և երաժշտութիւն. Բագուի իրականութիւնից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նաւակատիք:

ԻՇԽԱՆ Գ. ԳՕԼԻՑԻՆ

«Մշակի» ընթերցողները այսօրվայ հեռագիրներից կը տեղեկանան, որ կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գօլիցին, համաձայն իր խնդրքի, արձակված է կառավարչապետի պաշտօնից:

Մի քանի շաբաթներից ի վեր լուրեր էին հասնում Պետերբուրգից նոր կառավարչապետ նշանակելու մասին, բայց մինչև այժմ պաշտօնական ոչ մի յայտարարութիւն չը կայ այդ մասին:

Իշխան Գօլիցինի պաշտօնավարութիւնը Կովկասում տևեց ութ տարի, սկսած 1896 թուի դեկտեմբերից մինչև վերջին դեկտեմբերը: Կառավարչապետը Կովկաս եկաւ գործունէութեան որոշ ծրագրով և իր պաշտօնավարութեան հէնց առաջին քայլերից ցոյց տուեց կամքի ներգործական արտայայտութեան առանձին ոյժ: Այն խնդիրները, որոնք քննվեցին և լուծվեցին նրա օրով, վերաբերում էին մեր երկրի էական և կարևոր շահերին: Ուստի նրանք յարուցանում էին ազգաբնակութեան մէջ առանձին մտազբաղութիւն և յուզված հետաքրքրութիւն, առաջ էին բերում բազմաթիւ վէճեր և հակաճառութիւններ: Այդ պատճառով հասկանալի է, որ մեր հասարակութիւնը շատ խնդիրների վերաբերութեամբ կազմել է որոշ հայեցակէտ ու համոզմունք և ուրեմն կարօտութիւն չէ զգում բնորոշումների: Իսկ ինչ վերաբերում է նախկին կառավարչապետի գործունէութեան մանրամասն և հիմնաւոր քննադատութեան, դա ապագայի գործն է, անաչառ պատմութեան գործը:

Իշխան Գօլիցինին տրված էին, իբրև կառավարչապետի, նոր բացառական իրաւունքներ՝ հեռացնելու իր բարեհայեցողութեամբ պաշտօնեաներին քաղաքային ինքնավարութիւններից և փոխելու վարչական ատեանների որոշումները: Նա փոփոխութեան ենթարկեց տեղական ոստիկանական կազմը և մտցրեց զեմսկիյ կոչված պահակների այն կազմը, որ ներկայումս գոյութիւն ունի մեր երկրում: Նա փոփոխութեան ենթարկեց հայոց Բարեգործական ընկերութիւնների կանոնադրութիւնները: Նա մշակեց հայոց եկեղեցական վարչութեան և կալուածների կառավարութեան վերաբերեալ մի շարք ծրագիրներ, որոնք քննվեցին բարձրագոյն կառավարչական շրջաններում և որոնց մի մասը ստացաւ լուծում: Գօլիցինի օրով քննութեան ենթարկվեցին հարկատուութեան և գիւղացիական կանօնադրութեան վերաբերեալ մի քանի էական խնդիրներ, որոնց մի մասը դեռ չէ ստացել օրէնսդրական ընթացք:

Թէ ինչ փոփոխութիւններ առաջ կը գան կովկասեան կառավարչապետի դիւանի առաջիկայ գործունէութեան ուղղութեան մէջ, այդ մեզ յայտնի չէ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՌԵՍԿՐԻՊՏ

Կովկասի Կառավարչապետ և Կովկասեան զինւորական շրջանի զօրքերի հրամանատար գեներալ-ադիւտանտ իշխան Գ. Ս. Գօլիցինի անունով: «Իշխան Գրիգորիյ Սէրգեևիչ:

Գնահատելով ձեր երկար տարիներում ձեռք բերած փորձառութիւնը ծառայութեան մէջ, Ես 1896 թւին նշանակեցի ձեզ Կովկասի Կառավարչապետ, Կովկասեան զինւորական շրջանի զօրքի հրամանատար և կովկասեան կազակ զօրքերի ատաման: Ձեզ յատուկ հաստատակամութեամբ և ուղղամտութեամբ, դուք այն օրից սկսած անխոնջ աշխատում էիք Կովկասեան լայնարձակ երկրի բարձր վարչութեան ասպարէզում, ձգտելով ամրապնդել այնտեղ կարգ ու կանօնը, քաղաքացիութիւնը և նրա ամենասերտ միացումը կայսրութեան հետ: Մի և նոյն ժամանակ դուք պակաս խընամք գործ չը դրիք կարգաւորելու և պահպանելու կովկասեան զօրքերի պատերազմական պատրաստականութիւնը: Ութնամեայ լարված զբաղմունքներից յոգնածութիւնը դրդեց ձեզ այժմ խնդրել, որ ազատեմ ձեզ Կովկասում ձեր ո նեցած պաշտօններից: Յարգելով գիտակցելով այդ թախանձանքին, յոյս ունենալով ապագայում կազդուրված տեսնել ձեր ուժերը, Ես արդարացի եմ համարում յայտնել ձեզ հոգեկան երախտապարտութիւն ձեր հայրենասիրական, արիւնով դրոշմված գործունէութեան համար Կովկասեան երկրի օգտին: Ձեր ծառայութիւնները, որ վկայում են ձեր անձնատուր հաւատարմութիւնը Գահին, ձեզ իրաւունք են տալիս Ինձ առանձնապէս մօտ լինելու, որի ակներև նշանը թող լինի ձեր նշանակվելն Իմ Անձիս ծառայութեան մէջ: Մնում եմ ձեզ անփոփոխ բարեացակամ և շնորհակալ

ՆԻԿՕԼԱՅ»

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Թիֆլիսի քաղաքային դպրոցների աշակերտների համար օպերային ներկայացում.—Շիրվանզադէի «Պատւի համար» դրամայի ներկայացումը.—Հայոց ներկայացում Պեատիգօրսկում)

I

Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութիւնը այս տարի օգտակար զուարճութեան մի փորձ արեց քաղաքային դպրոցների աշակերտների համար: Նա գնեց արքունական թատրօնից երկու օպերային ներկայացում և բաժանելով ա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՒԱԿԱՏԻՔ

(Ճրագալոյցային պատմուածք)

Ընդհանուր սուգի և տխրութեան մէջ լուսացաւ Մ. գիւղի համար Ծննդեան նաւակատիքի օրը:

Սաստիկ ցուրտ էր. ձիւնը սպիտակ սաւանի նման բռնել էր սար ու ձոր, դաշտ, տուն, տեղ. արևը թէև ամբողջ օրը շողում էր և նրա ճառագայթները պսպղում էին անբիծ ձիւնի սառած շերտերի վրա, բայց տաքութիւն, ուրախութիւն նա չէր տարածում: Երդիկներից ծուխը քուլա քուլա բարձրանում էր. Ջահել աղջիկները կուժը ուսին դրած գնում էին աղբիւր ջուր բերելու. տան մէջ թոնիրները վառվում էին, ջուրը եռում էր մեծ կաթսաների մէջ, բայց չէր նկատվում ոչ մի տեղ ուրախութեան, տօնի նշոյլ: Ծերունիները, տըխուր, կնճռոտած դէմքերով, մտազբաղ հաւաքվել էին գիւղական փոքրիկ եկեղեցու բակը և խորհրդակցում էին:

Սուգի և շիւանի տարի էր բացվել:

Ամեն կողմից ձայներ էին լսվում, չարագուշակ լուրեր էին հասնում, որ շրջականերում, այնտեղ, բարձրաբերձ լեռներում կռիւ է սկսվել, որ խաղաղ, աշխատաւոր ժողովուրդը սրի և թրի է անցնվում, որ կոտորած է լինելու, որ Մ. գիւղին էլ վտանգ է սպառնում:

—Տէր Աստուած, հոգոց հանելով, խզեց ընդհանուր լռութիւնը՝ քահանան, տէր-Մարտիրոսը. արդեօք գալու է մի օր, որ մեր եկեղեցում, մեր տների մէջ հնչվի հրեշտակների ձայնը՝ «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն»:

—Յուսանք, տէր հայր, յուսանք, որ կը գայ մի օր. մեծ է Աստուծու ողորմութիւնը, ասաց ռէս Մկրտիչը: Հրամայեցէք խփել կոչնակը. ժամը սկսէք և պատարագը շուտով վերջացրէք, որ դեռ լոյսով քաշվենք մեր տները:

Քահանայի մի ակնարկով ժամհարը վերցրեց կոչնակը և սկսեց զարնել գիւղի տան դռները:

Փոքրիկ եկեղեցին սկսեց քիչ քիչ լցվել աղօթողներով, լուրջ ու մտախոհ դէմքերով. ճրագները պլպլում էին ու աղօտ լոյս տարածում կիսախաւարի մէջ: Բայց նրանց, այդ աղօթողներին, վիճակված չէր այս անգամ էլ լսել «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն»: Դանիէլի գիրքը նոր էին սկսել կարդալ, որ հաւարը ընկաւ գիւղում. «գալիս են, գալիս են քիւրդերը»: Ժամասացութիւնը կանգ առաւ, լացի, ողբի, աղաղակները, խառնվելով երդիկներից բարձրացող թանձր ծխի հետ՝ դէպի երկինք էին բարձրանում ու գթութիւն հայցում:

Բայց երկինքը այդ տարի փակել էր իր գթութեան դռները:

Ռէս Մկրտիչը մի ակնթարթում հարկաւոր հրամանները տալով գիւղի ծերունիներին, վազեց իր տունը. Նա հասկացաւ, թէ ինչի համար են գալիս քիւրդերը, թէ ինչ սոսկալի վտանգ է սպառնում իր միամօր որդուն, կտրիճ Արտաշէսին, որ ընկերների հետ միասին, նախորդ գիշերը պատրաստվել էին դիմադրելու աւազակներին:

—Տէր Աստուած, մրմնջում էր ռէս Մկրտիչը, տուր ինձ գոնէ այս վերջին զաւակիս պահել, ազատել. մի կտրի իմ ցեղի թելը. առ իմ իմ հոգին, բայց ազատիր, ազատիր նրան, ազատիր և այս գիւղը:

Նա հեւհեւ վազեց տուն. Արտաշէսը և ընկերները արդէն հրացանները լցրած, կազմ և պատրաստ, կամենում էին դուրս գալ և գնալ կռուել:

—Ոչ, ոչ. փախէք, փախէք. դուք այստեղ կռուել չէք կարող. ձեր պատճառով գիւղն էլ սուր սուսերի կը մաշեն. գնացէք դաշտում կռուեցէք, գուցէ կարողանաք ազատվել, սահմանագլուխը մօտ է:

Մութը արդէն սկսել էր կոխել, բարձրացել էր քամի, որ դուշակում էր ահեղ փոթորիկ, բուք:

—Ռէս Մկրտիչը դաշտը հանեց տան ետևի դռնով Արտաշէսին և ընկերներին և ասաց.

—Եթէ ինձ աջողվի գոնէ երկու ժամով յետ պահել նրանց հալածանքը, դուք ազատված էք:

Եւ նա շտապեց եկեղեցու բակը, ուր քահանան և ծերունիները հաւաքվել էին խորհրդակցելու, թէ ինչ պէտք է անել: Նրանք ամենքը շտապով գնացին գիւղի ծայրը դիմաւորելու թիւր զօրքի պետին ու քիւրդերին: Խոտի դէզերը արդէն բոցավառվել էին և թանձր մուխը բարձրանալով, ահ ու սարսափ էր տարածում ամբողջ գիւղի վրա ու լուսաւորում մթութեան մէջ ընկղմված տները, որոնց գուցէ նոյն վիճակն էր սպասում: Բայց քահանան և ռէսը կարողացան համոզել, որ իրանց տղերքը փախել են դէպի սահմանագլուխ: Ասաւ բախշիշը, ընծաները շլինցրին տասնապետի զայրոյթը և նա հրամայեց քիւրդ հրոսակին ձեռք չը տալ գիւղին, այլ միայն հալածել փախստականներին:

—

Փոթորիկը ահռելի կերպով զոռում էր:

Ամբողջ դաշտը ալեկոծված էր. խաւարը լըրացնում էր սարսափը:

Ալեկոծվում էր և ռէս Մկրտչի հոգին: Նա կարողացել էր ամբողջ երկու ժամ յետաձգել տալ քիւրդերի հալածանքը, բայց փոթորիկը կարող էր մոլորեցնել Արտաշէսին և ընկերներին շաւղից և քիւրդերը կարող էին վրա հասնել ու կոտորել ամենքին. հինգ հոգին երկար չէ կարող դիմանալ քսանի յարձակման: Այս միտքը սուր ասեղի նման ծակեց թշուառ ծերունու սիրտը. նա արդէն կորցրել էր չորս կտրիճ զաւակ և Արտաշէսը վերջինն էր: Նրա պառաւը արդէն խելագարվածի պէս էր. կըսկիծը կենդանի մեռցրել էր նրան: Ինչ անել, ինչ անել Տէր Աստուած, ինչպէս իմանալ արդեօք ազատվեցին նրանք, թէ գլուխնին մի փորձանք եկաւ:

Քամին աւելի կատաղի ու կատաղի մռնչում էր: Ռէս Մկրտչին թւում էր, որ մահվան զանգակներն են զօղանջում:

—Նաւակատիք և մահ. մի՞թէ այս է մեր ճակատին գրած. մի՞թէ չը պէտք է տեսնենք մի իսկական նաւակատիք, ճրագալոյց առանց մահի: Մի՞թէ մեզ համար չը պէտք է ծնէ Մանուկ Յիսուսը հրեշտակների փառաբանութեան և մեղմ երգերի մէջ:

Եւ աղի արտասուքի կայլակները սկսեցին ողողել ռէսի ալեոր մօրուքը:

Յանկարծ, նա մի յուսահատ վճիռ ընդունեց:

—Թող ես զոհվեմ, բայց թող իմ տանս, օջախիս համար այսօր իսկական նաւակատիք լինի: Թող Արտաշէսը և իր ընկերները ազատվեն:

Նա ամրացրեց դօլաղներով ոտքերը, հագաւ տրեխները, մի հաստ մահակ ձեռքը առաւ և պառաւ կնոջը ու մեծ աղջկան հարկաւոր հրահանգները տալով ու համբուրելով նրանց դուրս եկաւ տնից:

Քամին շարունակում էր ահեղ մռնչալ: Գիւղի ծայրում դեռ մխում էին հրդեհած դէզերը.

շակերտներին երկու մասի, տարաւ նրանց օպերային թատրոն։ Իւրաքանչիւր անգամ թատրոնում հաւաքվում էին մօտ 1200 հոգի։ Ներկայացնում էին Րիմսկի-Կորսակովի յայտնի «Снѣгурочка» (Ձիւնաղջիկ) օպերան։

Թէ օպերային երաժշտութիւնը և թէ օպերային ներկայացումը մեծ հետաքրքրութիւն և զուարճութիւն պատճառեցին մանուկներին։ Շատերի համար թատրոնական բեմը մի նորութիւն էր և հետաքրքրական էր իր ամեն մի մանրամասնութիւնով։ Զանազան նկատողութիւնների, մանկական հրճվանքի, ուրախութեան և զարմանքի արտայայտութեան աղմուկը սկզբում խանգարում էր նոյն իսկ երաժշտութեան, բայց առաջին գործողութիւնից յետոյ մանուկները ընտելացան թատրոնին և սովորեցին իրանց զսպել։

Մանուկները վերջում ստացան իբրև նուէր կէս-կէս ֆունտ կոնֆէկտներ և գոհ սրտով ու զմայլանքով ցրվեցին իրանց տները։

Ներկայացմանը ներկայ էին քաղաքագլուխը, վարչութեան մի քանի անդամներ, ուսումնարանական յանձնաժողովի անդամներ, վարժուհիներ և մամուլի ներկայացուցիչներ։

II

Երեքշաբթի, յունվարի 3-ին, Թիֆլիսի արտիստական ընկերութեան թատրոնում սկսվեցին հայոց դրամատիկական ընկերութեան ներկայացումները։

Ներկայ սեզոնի համար ընկերութիւնը ունի երեք ինքնուրոյն պիեսներ, մի քանի նոր թարգմանական, մի քանի աւելի հին, բայց Թիֆլիսում դեռ չը խաղացված և վերջապէս հին ռեպերտուարին պատկանող պիեսներ։

Ներկայացումները սկսվեցին ինքնուրոյն պիեսով։ Խաղացվեց Շիրվանզադէի «Պատուի համար» դրաման 4 գործողութեամբ։ Այդ պիեսը մի քանի շաբաթ սրանից առաջ խաղացվել էր Բագւում և Բագուի մեր թղթակիցը տուել էր տեղեկութիւն այդ մասին «Մշակի» էջերում։ Ենթարկվե՞լ է արդեօք պիեսը փոփոխութիւնների իր առաջին ներկայացումից յետոյ թէ ոչ, այդ մեզ յայտնի չէ։ Մենք կը ներկայացնենք այն տպաւորութիւնները, որ ստացանք յունվարի 3-ի ներկայացումից։

«Պատուի համար» պիեսը Շիրվանզադէի նախկին թատրոնական գրուածքներից աւելի նպաստաւոր տպաւորութիւն է թողնում։ Նա պարունակում է իր մէջ աւելի ընդարձակ կենսական գծեր և ձգտում է ներկայացնել կեանքի մարդկանց տիպեր իրանց կենցաղավարական հայեցակէտերով և փոխադարձ յարաբերութիւնների բնորոշ շփումներով։

Պիեսը բեմական է։ Տեսարանները յաջորդում են միմեանց առանց ձանձրոյթ պատճառելու, տեղի չունեն երկար մենախօսութիւններ։ Կան տպաւորիչ դէրքեր և դրամատիկական տեսարաններ։

Դրամը գլխի գրական կողմից եւ։ Նրա պակասութիւններն են՝ մի քանի հոգեբանական մօմենտների թոյլ կամ սխալ արտայայտութիւնը, մի երկու անպիտան ձգձգումներ և անհրկական մի քանի թերութիւններ։ Տեսարանները յաջողուած են մեծմասամբ մի յայտնի չափով արհեստական կերպով։ Դրամայի մէկը բոյնը է իր ձեռքի գիւղական մի գրապանակ, որով հեռանում է դոկումենտների մի խումբ և նրա բերած մեծամասնութիւն, յարմարեցնելով ամեն դրամայի նպատակներին իրադարձութեան։

Մենք չենք պատմի պիեսի բովանդակութիւնը, այլ կը նշենք մի քանի կէտեր։ Անցեալում Էլիզբարեան (Աբելեան) հարուստ մի վաճառական է, որ արդար և անարդար միջոցներով ձեռք է բերել կարողութիւն, աչքառու է պատւաւոր դիրք բռնել հասարակութեան մէջ։ Նա ամեն ջանք գործ է դրել չըերեւնալու իր անցեալը, բայց քաղաքական խղճմտանքը չէ մոռանում այդ գործում իր կնոջից, որը փոքր ի շատէ բծախնդիր է բարոյականութեան պահանջների վերաբերութեամբ։ Մեծ որդին՝ Բագրատը (Զարիֆեան) նոր բընազդների մարմնացումն է. նա ինժեներ է իր մասնագիտութեամբ, խասմոլ, փողասէր, ամեն բան զոհող դիրքի և փողի համար։ Միւս որդին, Սուրէնը (Մամիկոնեան) փող վատնող, թեթևամիտ մի արարած է։ Մեծ աղջիկը՝ Ռոզալիա (տիկին Մելիքեան) պճնասէր, հագուստի և շէկի ետևից ընկած մի ժամանակակից աղջիկ։ Բացառութիւն կազմում է ամբողջ ընտանիքի մէջ փոքր աղջիկը Մարգարիտը (տիկ. Մայսուրեան), որը օժտված ազնիւ ձգտումներով, մի կենդանի բողոք է բոլորի դէմ իրանց ընտանիքում։ Դրամայի մէջ դեր է կատարում և Էլիզբարեանի աներորդի Սաղաթէլը (Յարութիւնեան), մի փչացած մարդ, որ օգտվում է Էլիզբարեան ընտանիքի անդամների թոյլ և սուր կողմերից իր շահերը ապահովելու, իր գրպանը լցնելու համար։

Դրամայի հանգոյցը հետևեալն է։ Էլիզբարեանի հին ընկեր Օթարեանը իր մահից յետոյ թողել է այրի ու որբեր։ Էլիզբարեան, օգտվելով դիւրութիւնից, իւրացրել է Օթարեանի հարստութիւնը։ Անցել է ժամանակ և Օթարեանի որդին, Արտաշէսը (Ռշտունի), վերջացնելով իր ուսումը, վերադարձել է հայրենիք։ Նա որոշել է վերականգնել իր հօր իրաւունքները այն գրաւոր դոկումենտների միջոցով, որոնք պահպանվել են նրանց ընտանիքում։ Մի և նոյն ժամանակ նա սիրահարված է Օթարեանի փոքր աղջկայ՝ Մարգարտի վրա։ Հաւատալով վերջինին նա յանձնում է սրան իր դոկումենտները, որը յետոյ գողացվում են Էլիզբարեանի կողմից և առաջ բերում հոգեկան յուզմունքների մի շարք տեսարաններ։

Դոկումենտների յանձնելը կազմում է դրամայի ամենաթոյլ կողմը։ Արտաշէսը չափազանց թեթևամիտ, չափազանց դիւրահաւատ կերպով տալիս է դոկումենտները Մարգարտին։ Մի թանգագին գանձ, որ տասնեակ տարիներից ի վեր պահվում էր Օթարեանների տանը, իբրև մի սրբութիւն, ինչպէս կարող էր յանձնվել ուրիշի ձեռքը, երբ այդ յանձնելը ամենևին անհրաժեշտ չէ։ Բաւական էր ցոյց տալ դոկումենտները և յետ վերցնել։ Եթէ կեանքի մէջ մի այդպիսի դէպք տեղի ունեցած լինէր անգամ, նա յամենայն դէպս Արտաշէսի նման մարդու ձեռքով չէր կարող կատարվել, որը լաւ գիտէր, որ Մարգարտի շրջապատը չափազանց վտանգաւոր և երկիւղալի մի շրջապատ էր։

Թոյլ է և այն, որ Մարգարիտը չէ խանգարում հօրը գողանալու դոկումենտները և գողանալուց յետոյ խսկոյն չէ վազում նրա ետևից, այլ մի բաւական մեծ ընդմիջումից յետոյ։

Կենտրոնական դերը պատկանում էր Աբելեանին։ Նա տուեց մի ամբողջացրած խաղ, բայց կարծում ենք նրա ներկայացրած տիպը դեռ չէ ձևակերպված այն բնորոշ գծերով, որոնք անհրաժեշտ են Էլիզբարեան ներկայացնելու։ Տիկին Մայսուրեան աջող էր վերջին գործողութեան մէջ և տպաւորութիւն գործեց։ Տիկին Մելիքեան լաւ էր իր դերում։ Արտաշէսի դերը թոյլ կազմված դերերից է և Ռշտունին չը կարողացաւ նրանից դուրս բերել իդէալական երիտասարդի տիպ։ Մամիկոնեան բոլորովին բաւարար էր իր դերում։ Զարիֆեան առհասարակ վատ չէր, բայց պէտք է աւելի ինտելիգենտ մարդ դուրս բերէր իր հերոսից։ Յարութիւնեան բնորոշ էր։

Չը նայելով, որ բոլորը գիտէին իրանց դերերը, այնուամենայնիւ չէ կարելի համարել խաղը սահուն և կենդանի։

Դրամայի հեղինակին մի քանի անգամ բեմ հրաւիրեցին և վարձատրեցին ծափահարութիւններով։

Թատրոնը լիքն էր։

Սիրող

III

Երեքշաբթի, դեկտեմբերի 28 ին, դերասան Ն. Յովհաննիսեանը, Պեատիգորսկի դահլիճներից մէկում, սիրողների հետ խաղաց Շիլլերի «Աւազակները»։ Պ. Յովհաննիսեանը, որ կատարում էր Ֆրանց-Մօօրի դերը, շատ հմուտ և աջող տարաւ իր դերը, մանաւանդ մենախօսութիւնները և խելագարութեան տեսարանը։ Սիրողներին կարելի է բաւարար համարել։ Ինչ վերաբերում է Կարլօսի պատասխանատու դերին, որը կատարում էր պ. Ռոստովանեանը, թոյլ անցաւ։ Թատրոնը թէև լիքն էր, բայց ժողովուրդը գոհ չը մնաց ներկայացումից։ Պ. Յովհաննիսեանը գնալու է Արմաւիր, մի ներկայացում տալու նպատակով։

Ա. Ե.

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ինչպէս արդէն հաղորդել եմ, նաւթարդիւնաբերողների խորհուրդը հրատարակեց մի յայտարարութիւն, որով ամսի 28 ին գործադուլ արած բանւորներին հրաւիրում էր գործի։

Մեծամասնութիւնը, յիրաւի, յոյս ունէր գործերի վերսկսելուն, բայց այդ յոյսը չիրականացաւ։ Ճիշդ է, մի քանի ֆիրմաներում շոգեկաթսաները վառեցին և պատրաստութիւններ տեսան գործը վերսկսելու, բայց դըրանով էլ սահմանափակվեց, իսկ մի քանի մասնակի կերպով գործը սկսած ֆիրմաները հետևեալ օրը նորից դադարեցրին և այսօր համարեա թէ ոչ մի տեղ չէ գործվում։

Նաւթարդիւնաբերողները նոր խորհրդակցութիւններ են անում։

Խոստացել էի սկսված հրդեհների մասին մանրամասն տեղեկութիւն տալ։ Ահա երկրորդ հրդեհը սկսվում է դեկտեմբերի 26-ի երեկոյեան ժամը 8 ից միաժամանակ մի քանի տեղ. Մանթաշեվի, Տրուբեցկոյի մասում № 271 նաւթահորից սկսվում է առաջի հրդեհը և կլանում 6 վիշկա, այստեղից անցնում է կրակը Շիբաևի, Զելօկաևի մասի նաւթահանքը և կլանում 7 վիշկա ու գործիքների և մթերքների երկու պահեստ, որտեղից կրակը անցնում է Կօլեսնիկօֆների հանքը և կլանում եղած 2 վիշկաները և ապա տեղափոխվում Նօբէլի երկրորդ նաւթահանքը և ուտում 4 վիշկա։ Ապա հրդեհը սկսվում է Ռօտշիլդի №№ 14 և 15 արքունական հողաբաժիններին վրա և այրում 3 վիշկա և տելեֆօնի սիւներից մէկը և գիծը, որով այդտեղից ընդհատում է Ռամանու գծի հաղորդակցութիւնը։ Այս գծով կրակը անցնում է եւրոպական նաւթային ընկերութեան № 169 հողաբաժինը և կլանում 6 վիշկա, միւս կողմից կրակը անցնում է ռուսաց նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան Կարգանօվսկիյ հողաբաժինը և այրում 4 վիշկա, ապա Ռօտշիլդի №№ 38 և 27 հողաբաժիններում այրվում են մի-մի վիշկա, երրորդ կողմից կրակը անցնում է Մանթաշեվի Թէյմուրօվսկիյ հողաբաժինը և ոչնչացնում 7 վիշկա։

Երրորդ տեղ հրդեհը սկսվում է Կասպիական ընկերութեան Տէր-Ակօպօվսկիյ և եւրոպական նաւթային ընկերութեան № 33 հողաբաժիններում և կլանում է իւրաքանչիւրում 12-ական վիշկա, փոքրիկ ամբարներով և երկու բեզերվուարներով։

տիրում էր գերեզմանային լռութիւն տներում. երդիկներից այլ ևս ծուխ չէր բարձրանում։

Ռէս Մկրտիչը դիմեց դէպի լերան ստորոտը. ճանապարհը թէև լցված էր ձիւնով, բայց նա, փորձառու մարդի հմտութեամբ, որ գիտէր ամեն մի քար ու մացառ, արագ արագ ընթանում էր։ Ճանապարհը սառած լինելով, նա չէր խրվում ձիւնի մէջ։ Նա քալեց մի ամբողջ ժամ. բուքը սկսել էր մեղմանալ ու մըրրնչում էր ընդմիջումներով և ամեն անգամ, երբ տիրում էր խաղաղութիւն, լուսնեակը իր մեղմ գաղջ շողերով լուսաւորում էր ձիւնապատ անհուն տարածութիւնը և հեռու հորիզոնում գծագրվում էր սարի ուրուականը։ Բուքի մռնչիւնի հետ միասին մերթ մերթ թընդում էր սոված, գիշատիչ գայլի ոռնոցը։

Բայց ռէսը շարունակում էր ընթանալ. լուսնի երկնակամարի վրա կտրած ճանապարհից նա հասկացաւ, որ կէս գիշերը անց է։ Ցուրտը սկսում էր սաստկանալ. բուքը հետըզհետէ դադարելով, այժմը տարածում էր իր մահացուցիչ թևերը։ Շրջակայքում չէր լսվում որ և է աղմուկ կամ շշուկ, չէր նկատվում մարդի ներկայութեան որ և է հետք։

Բուքը գրեթէ բոլորովին դադարել էր, անդորրութիւնը, խաղաղութիւնը տարածվել էր սար ու ձորի, դաշտերի վրա։ Տեղ տեղ կուտակված ամպերը չքանում էին, ինչպէս չքանում է հետըզհետէ ծուխը։ Լուսինը աւելի և աւելի էր լուսաւորում բնութիւնը իր արծաթափայլ շողերով և երբ նա լուսաւորեց ամբողջ անհուն ձիւնապատ տարածութիւնը. ռէս Մկրտիչը յանկարծ սարսռաց, փշաքաղվեց. նա նկատել էր մի քանի քայլ հեռու արեան բըծեր սպիտակ մակերևոյթի վրա. այդ բծերը կրկնվում էին ամեն մի քանի քայլի վրա։

Նրա ծնկները ծալվեցին. նա քիչ էր մնում նուաղէ. սոսկալի միտքը, ահռելի միտքը, թէ քիւրդերը վրա են հասել և կռիւ է տեղի ունեցել, շամփրի պէս մխեց նրան տեղն ու տեղը։ Պաղ քրտինքը պատեց նրա ամբողջ մարմինը. նա կանգ առաւ, անզօր այլ ևս ընթանալու։ Յանկարծ, այդ ահռելի լռութեան, այդ մահաշշուկ անդորրութեան մէջ նրա ականջին դիպաւ մի խուլ հեծեծանք, մարդկային մի հառաչ, վիրաւորի մի աղիողորմ, կըսկծալի թառանչ։ Նա դիմեց դէպի այն կողմը, որտեղից լսվում էր հեծեծանքը. մի փոքր թմբի ստորոտում ընկած էր երեսը ձիւնի մէջ թաղած մի տղամարդ, որից հոսած արիւնը ներկել էր մի ահագին տարածութիւն։ Հագուստից և դէմքից ռէսը անմիջապէս տեսաւ, որ վիրաւորը քիւրդ է և երիտասարդ։ Եւ որքան մեծ եղաւ նրա զարմանքը, երբ վիրաւորի մէջ նա ճանաչեց իրանց դրացի գիւղի բնակիչ երիտասարդ Ջիլօին, որ մի անգամ փորձել էր փախցնել և առևանգել իր աղջկան։

—Ա՜, անիծեալ ցեղի զաւակ, գոռաց նա, մահակը բարձրացնելով, երբ երիտասարդ քիւրդը, լսելով ոտնաձայն, երեսը դարձրեց և աչքերը յառեց նրա վրա։

Բայց վիրաւորի դալուկ և վէրքի կսկծից տանջվող դէմքը պահեց նրա ձեռքը. վիրաւորը գերմարդկային ճիգ թափելով, մի քիչ բարձրացրեց գլուխը և շշնջաց.

—Ի՞նչ ես վարանում. լրացրու այն, ինչ որ սկսեց որդիդ. սպանիր ինձ, մի և նոյնն է, պէտք է ցրտից սառչեմ։ Միայն մի տանջիր ինձ. ի սէր քո Յիսուսի, շուտով վերջացրու։

—Որդիս, որդիս, Արտաշէսը, դու նրան տեսար. գուցէ դու նրան սպանեցիր, անիծեալ լամուկ։

Եւ մահակը նորից բարձրացաւ քիւրդ երիտասարդի գլխին։

—Ոչ, ոչ, կտրիճը ազատվեց մեր ձեռքից. նա այժմ հասած կը լինի սահմանագլխին..., կմկմաց Ջիլօն և նուաղեց։

Ուսի վէրքը, որ ցրտից փակվել էր, նորից բացվեց և արիւնը սկսեց հոսել։

Ռէս Մկրտիչը ծունր չոքեց ձիւնի մէջ և լիաբերան աղաղակեց.

—Փառք քեզ Աստուած, փառք քեզ։

Ապա մօտենալով վիրաւորին, չոքեց նրա առաջ, բարձրացրեց գլուխը և գրպանից հանելով թաշկինակը, պինդ կապեց վէրքը ու ընկնեց շփել Ջիլօի մարմինը։

Սա մի քանի րոպէից յետոյ ուշքի եկաւ, բացեց նուաղած աչքերը ու, զարմացած, շշնջաց.

—Ի սէր Ալլահի, շուտ արա, սպանիր, գիտեմ ինձ չես խնայելու. մի և նոյնն է, ցրտից պէտք է սառչեմ մինչև առաւօտ։

—Դու սխալվում ես, Ջիլօ, ես քեզ չեմ սպանի. կարող ես քայլել։

—Ոչ, ոչ. ամեն մի շարժում սաստիկ ցաւ է պատճառում ինձ, թող այստեղ մեռնեմ. այսպէս է Ալլահի կամքը։

Զարմանալի բան. ռէս Մկրտիչը զգաց, որ ինքն ևս թուլացել է, որ քայլել չէ կարողանալու. բուռն ուրախութիւնը, որ զգաց որդու ազատման լուրը ստանալով, ուժասպառ էր արել նրան և նա նոր զգաց, որ սաստիկ յոգնած է։

Փոթորիկը բոլորովին դադարել էր. լուսնեակը անսահման տիրում էր և նրա մեղմ, արծաթափայլ լոյսի տակ ձիւնի գնդակները պսպղում էին, իբրև կլոր ադամանդներ։

—Ո՜հ, որքա՜ն ցուրտ է, ես սառչում եմ. ոտներս արդէն փետանում են, հառաչեց Ջիլօն ու նրա գլուխը մեղմ ընկաւ ձիւնի վրա։

Ռէս Մկրտիչը հանեց վրայի հաստ և տաք վերարկուն, քակեց բրդէ շալի գօտին և նրանով փաթաթելով Ջիլօի մէջքը, կուրծքը, վերարկուն էլ ձգեց վրան, խնամքով ծածկեց ոտները, ինքն էլ մէջքի վրա տարածվեց, այնպէս որ գլուխը դրեց Ջիլօի կրծքի վրա ու ոտները պարզեց։

Նա այժմ խաղաղ էր. նրա հոգին փառաբանված էր. նա, չը նայելով, որ վերարկուն հանել էր, ցուրտ չէր զգում։ Նա իր ամբողջ մարմնի մէջ մի հաճելի, քաղցր զգայնութեան, նոյն իսկ ջերմութեան տարածվելն էր զգում։ Նա ընկել էր կիսաթմրութեան մէջ և յանկարծ նա մի հրաշալի, չքնաղ տեսարան դիտեց։ Երկնակամարը յանկարծ բացվեց. մի երկար հրեղէն սանդուղք կախվեց երկնքից երկրի վրա. թևաւոր, շողաւոր և աննման գեղեցկութեամբ հրեշտակներ գունդ-գունդ իջնում էին ու շարվում ձիւնափայլ դաշտի վրա. նրանց թևերի շարժումը, գարնան ծաղիկների քաղցր բուրմունքի մեղմ սօսափիւնն էր յիշեցնում։ Երկնակամարի վրա մի պայծառ մեծ աստղ, որ շարունակ շարժվում էր, կանգ առաւ և այդ միջոցին հրաշալի մեղեդիների մի հոգեպարար երգ տարածվեց համայն բնութեան մէջ.

«Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, և երկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»։

Մի րոպէ տիրեց խորին լռութիւն և այդ խոր լռութեան մէջ, Նորածին Մանկան մի ճիչ լցրեց անհուն բերկրութեամբ հրեշտակների սիրտը. նրանցից մինը, մօտենալով ռէս Մկրտչին՝ իր շողշողուն ձեռքով դիպաւ նրա աչքերին, փակեց նրա արտևանունքը և շշընջաց մեղմօրէն նրա ականջին.

—Դու այսօր կատարեցիր իսկական Նաւակատիք. դու ազատեցիր քո թշնամուն. խաղաղութիւն անդորրութիւն քո հոգուն...

—

Երկրորդ առաւօտեան քիւրդերը գտան ռէս Մկրտչին խաղաղ հանգչելիս յաւիտենական քնի մէջ, իսկ Ջիլօին կիսաշունչ. նրան կարելի եղաւ կենդանացնել։

Շահրիար

Չորրորդ տեռում հրդեհը սկսվում է Նոբէլի չորրորդ նաւթահանքում և 4 վիշկա կլանելուց յետոյ անցնում է Աշուրբեկովի նաւթահանքը՝ 4 վիշկա էլ այստեղ կլանելու համար։

Երրորդ գիշերվայ հրդեհը տեղի է ունենում ամսի 28 ի գիշերը ժամը 1 ին և 4 ին Ռոտշիլդի և Կասպիական ընկերութեան նաւթահանքերում և առաջինում այրվում է 3 վիշկա և երկու փոքր ամբար, իսկ երկրորդում 2 վիշկա։

Չորրորդ գիշերվայ հրդեհը տեղի է ունենում ամսի 29-ին գիշերվայ 1½ ժամին՝ Ռամանու ձորի մի մասում։ Հրդեհը միաժամանակ սկսվում է Նոբէլի և եղբ. Կրասիլնիկեանների նաւթահանքերում։ Առաջինում այրվում են 7 վիշկա, իսկ երկրորդում՝ բոլոր 5 վիշկաները։ Կրակը ապա անցնում է Տէրթով Փիթօեվի հանքը, կլանում է բոլոր 13 վիշկաները, Թիֆլիսի Առևտրական ընկերութեան, կլանում է բոլոր 3 վիշկաները, Կասպիական ընկերութեան, կլանում է 2 վիշկա, Մանթաշեվ—բոլոր 2 վիշկաները։ Այրվում են նաև Ասադուլլաեվի և Փիթօեվի նաւթամբարները, բաւականին քանակութեան նաւթով և եղբ. Կրասիլնիկեանների աննշան քանակութեամբ նաւթով ամբարը։ Բացի այդ այրվել է նաև Ռամանի լճի միւս կողմում գտնված Մանթաշեվի կղզիացած միակ վիշկան։

Այսպէս է ահա երեքի դրութիւնը նաւթային աշխարհում։ Շնորհիւ այս հրդեհների և գործադուլի, բօրսայում, ի հարկէ, տիրում է քաոսային անորոշ և խառը դրութիւն։ Առ և ծախք համարեա տեղի չեն ունենում։ Գները, անկասկած, մօտիկ ապագայում կը բարձրանան։

Առ այժմ այսքան։

Ռ. Յովհաննջանեան

Բագու.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետն արդէն այնքան է առողջացել, որ անցեալ օրը, յունվարի երկուսին բարեհաճեց փոխ այցելութեան գնալ Կովկասի կառավարչապետի օգնական և կառավարչապետի ժամանակաւոր պաշտօնակատար գեներալ լէյտենանտ Մալամային։ Վեհափառ Կաթուղիկոսի թարգմանն էր Արսէն վարդապետ Ղլտճեանը։

Կովկասի կառավարչապետի ժամանակաւոր պաշտօնակատար գեներալ-լէյտենանտ Եա. Դ. Մալաման յունվարի 2 ի երեկոյեան գնացքով մեկնեց Բագու, հետն ունենալով կառավարչապետի դիւանի տեսչի պաշտօնակատար փոխ-տեսուչ Ն. Ն. Մաքսիմովին։

Թիֆլիսի վիճակային կոնսիստորիայի նախանդամ նշանակված է Եփրեմ վարդապետ Սուքիասեանը, փոխանակ Տիրայր վարդապետի։

«Մշակի» խմբագրութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը այն բոլոր անձերին, որոնք հեռագրով կամ նամակներով շնորհաւորել են խմբագրութեան տօները։

«Մշակի» ներկայ համարը բաղկացած է 1½ թերթից։

«Մշակի» հետեւեալ համարը, № 3, լոյս կը տեսնէ կիրակի, յունվարի 9 ին, իսկ այնուհետև կանոնաւոր կերպով։

Զքաւորներին բաժանելու համար ներկայ տօներին ստացանք օր. Ալօյեանից 3 րուբլի, պ. Գէորգեանից 5 րուբլի, կ. Ադայեանից 10 րուբլի և Գանջումեանից (Սամարղանդ) 3 ր., Մելք-Մկրտչեանից (Սամարղանդ) 2 րուբլի։

Թիֆլիսում երկարատև պարզ եղանակներից յետոյ, երէկ յունվարի 4-ին, եկաւ ձիւն, որ պատել է շրջակայ լեռները։

Թաւրիզից մեզ հեռագրում են յունվարի 3-ին. «Սարաջեան արքեպիսկոպոսն ընտրվեց առաջնորդ Ատրպատականի պատգամաւորների միաձայն քուէով»։

Վրացերէն լեզուով Թիֆլիսում լոյս տեսնող «Մոգզաուրի» (Ճանապարհորդ) ամսագրի խմբագիր պ. Ռոստոմովին Կովկասի գլխաւոր վարչութիւնը թոյլատրել է իր ամսագիրը դարձնել շաբաթաթերթ, Լրագրի ձևով ու ծաւալով։

Պորտ-Արտուրում եղած գեներալ Նիկիտինի մասին բազմաթիւ հարցումներ են եղել նրա ամուսնուն։ Տիկինն այդ բոլոր հարցասէրներին բաւականութիւն տալու համար՝ տպագրել է, որ ինքն ստացել է իր ամուսնուց դեկտեմբերի 29 ին հետևեալ կարճ հեռագիրն Ինկոուից. «Առողջ եմ. գնում եմ գերի»։

Անդրկովկասեան սիւննի և շիի հոգևոր վարչութիւնները ներքին գործերի մինիստրութիւնից ստացել են ազդարարութիւն, որ ամուսնական կապերից դուրս ծնված երեխաներին պէտք է գրել մետրիքական գրքերում նրանց մօր անունով, ամենևին չը գործածելով «ապօրեն» բառը և որ անյայտ ծնողների զաւակներին էլ մետրիքական գրքերում արձանագրելու ժամանակ պէտք է նշանակել «ծնողներն անյայտ են», առանց «ապօրինի» բառը գործածելու.

Ռուս գրողների փոխադարձ օգնութեան փակված միութիւնը վերանորոգելու հարցի քննութիւնը, ինչպէս լսել է «Р. В.»-ն, ներքին գործերի մինիստրութիւնը յետաձգել է անորոշ ժամանակով։

Երկրագործութեան մինիստրը կազմել է մի յանձնաժողով, որին յանձնված է պարզելու այն տարաձայնութիւնը, որ ծագել է Լեռնային ինստիտուտի մի խումբ պրոֆեսորների, տեսուչ Կոնովալովը նրանց գլուխ՝ և միւս խմբի միջև։ Այդ թիւրիմացութեան առիթով ծագել է ուսանողների յայտնի խառնակութիւնը։ Այդ նոր կօմիսսիայի մասնակցելու համար մինիստրը հրաւիրել է այնպիսի անձերին, որոնք ամենևին շահագրգռված չեն այդ խնդրում։ Յանձնաժողովի զբաղմունքները կը սկսվեն այս օրերս։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան ուսումնական մասի անդամ Մօրի նախագահութեամբ սկսում է գործել մի յանձնաժողով, որը քննելու է կանանց գիմնազիաների վերանորոգութեան հարցը։

Պետերբուրգի համալսարանի պրիվատ-դոցենտ Անիչկովը, ասում է «Н. Дни» լրագիրը, որ դատապարտված էր քաղաքական յանցանքի համար, այս օրերս, Բարձրագոյն մանիֆեստի շնորհով՝ ազատ արձակվեց, 13 ամիս բանտարկութիւն կրելուց յետոյ։

«Русь» լրագիրը հաղորդում է, որ բացի մինիստրների կոմիտէից, ուժեղացրած պահպանութեան օրէնքը վերացնելու համար ձայն է տուել նաև պետական խորհուրդը, ուր այդ հարցը զարթեցրած էր դեռ դեկտեմբերի 12-ի Ուկազից առաջ։ Բարձրագոյն Ուկազը սահմանեց, որ աւելի արագ լուծեն այդ հարցը։ Ուժեղացրած պահպանութեան օրէնքի ոչնչացումն սպասվում է մօտիկ ապագայում։

Անցած դեկտեմբերին, ասում է «Наша Жизнь» լրագիրը, Պետերբուրգից կարգադրութիւն եղաւ ակնյայտ ոստիկանական հսկողութիւնից ազատել Վլադիմիրի նահանգական գեմստվօյի պաշտօնեայ Ն. Մ. Տիխոմիրովին և Դուբրովսկուն։ Երկուսն էլ պատասխանատւութեան էին ենթարկված 1902 թւին բանւորական հիւսիսային դաշնակցութեան գործի առիթով։ 1903 թւին Բարձրագոյն հրամանով Տիխոմիրովին դրին հսկողութեան տակ 2 տարով՝ Վլադիմիրովում, իսկ Դուբրովսկին, նախնական 4 ամիս բանտարկութիւնից յետոյ 3 տարով աքսորված էր Վոլոգդայի նահանգը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կապիտան Կլադոյի կարծիքը։ Կապիտան Կլադօ «Matin» լրագրի աշխատակցի հետ խօսակցութեան մէջ, ի միջի այլոց ասեց հետևեալը. «Մենք առաջուց գիտէինք, որ Պորտ-Արտուրը չի դիմանայ մինչև ծովապետ Ռօժեստվենսկու էսկադրայի գալը։ Հարկաւոր էր զարմանալի եռանդ այնպէս երկար դիմանալու համար, որպէս դիմանում էր գեներալ Ստեսսէլ։ Պաշարման վերջը նա ոչ թէ մարդկանց էր առաջնորդում, այլ ստուերների։ Ես զարմանում եմ, որ ճապօնացիները, որոնք միշտ ամեն բանի լաւ տեղեակ են, մինչև վերջին վայրկեանը հասկացողութիւն չունէին Պորտ-Արտուրի պաշտպանների դրութեան մասին։ «Այժմ,—հարցրեց թղթակիցը,—երբ ճապօնացիները վերցրին Պորտ-Արտուրը, նրանց դրժումը կը լինի այնտեղից դուրս քշել»— «Ամենևին յոյս չը պէտք է դնել այդ բանի վրա,—պատասխանեց կապիտան Կլադօ։—Մենք երբէք չենք վերցնի Պորտ-Արտուրը, մինչև որ գերակշռութիւն չունենանք ծովի վրա»։—Ուրեմն պատերազմը շատ կը ձգձգվի,—հարցրեց թղթակիցը։—«Անկասկած, եթէ մի որ և է անսպասելի բան չը պատահի։ Ճապօնացիները 10 ամիս գործ դրին Եալու գետից Մուկդէնին մօտենալու համար. մենք ստիպված կը լինենք ոչ պակաս ժամանակ գործ դնել նոյն ճանապարհով նրանց դուրս անելու համար։ Եթէ մենք քաջ ենք, ճապօնացիները նոյնպէս քաջ են։ Նրանք արշաւելիս՝ ամրութիւններ էին կառուցանում։ Մեր զօրքերը ստիպված կը լինեն վերցնել այդ ամրութիւնները, իսկ նրանք յամառութեամբ կը պաշտպանվեն։ Ապա, երբ մենք կանցնենք Եալու գետը, երբ մենք ոտք կը դնենք Լեաօդունեան թերակղզու վրա, մեր առաջը կը կանգնի Պորտ-Արտուրը, ճապօնական զօրեղ բերդ, միացած իր ցամաքի հետ, ծովի վրա տիրապետող ճապօնական նաւատորմի միջոցով։—«Բայց մինչև այդ ժամանակը,—նկատեց թղթակիցը,—մի որ և է բան կը փոխվի իրերի դրութեան մէջ,—ծովապետ Ռօժէստվենսկին կը մօտենայ, ճապօնական նաւատորմը կը յոգնի, թնդանօթների, մեքենաների անխուսափելի փչանալը»... Դա դատարկ բան է,—ասեց կապիտան Կլադօ։—Ճապօնական նաւատորմը գեղեցիկ դրութեան մէջ է գտնվում։—Ասում են, որ ճապօնական թնդանօթները արձակել են համարեա իրանց բոլոր ռումբերը և այլ ևս բանի պէտք չեն։—Թնդանօթները բոլորը փոխարինված են նորերով։ Թնդանօթ փոխելը շատ հեշտ է, մինչև անգամ եթէ նա գտնվում է աշտարակի վրա։ Դրա համար 3—4 օր է միայն հարկաւոր։ Ճապօնացիները նոր թնդանօթներ չեն շինում. թնդանօթներ նրանք ձեռք են բերում արտասահմանեան շուկաներում, ուր նրանք առատութեամբ կան։ Նրանց ծովային արտիլէրիան բաղկացած է մեծ մասամբ Արմստրօնգի թնդանօթներից, և այդ ֆիրման մինչև այժմ թնդանօթներ է հայթհայթում նրանց։ Ասում են նոյնպէս, որ ճապօնացիները վատ են ձուլում իրանց ռումբերը, որ նրանց վառօդը վատ յատկութեան է։ Ճապօնացիները ամեն ինչ առատութեամբ ունեն։ Նրանք և ռումբեր ունեն, և վառօդ, որը գործով ցոյց տուեց իր գերազանցութիւնը։ Ես այդ կողմից լաւ ծանօթ եմ գործին և գիտեմ, որ ճապօնական նաւատորմի պատերազմական դրութիւնը նոյնպիսի է, որպէս և պատերազմի սկզբում։ (Русь)

—Ճապօնական աղբիւրից «Standard» լրագիրը իմացել է հետևեալը։ Պորտ-Արտուրի անկումը և դրանով ճապօնական նաւատորմի ազատումը կատարելապէս փոխեցին Ճապօնիայի դրութիւնը։ Մինչև այդ ժամանակ ճապօնական ծովապետները պատրաստ էին սպասել բալտիական էսկադրայի գալուն Մալայեան արշիպելագոսի ջրերը, բայց ներկայումս մտադրութիւն կայ եռանդով և առանց ուշացնելու ծովային պատերազմ վարել։ Անորոշ դրութիւն չեն կարող այսուհետև թոյլ տալ ճապօնական ծովապետները։ Կամ Ճապօնիան պէտք է հարկադրէ, որ բալտիական էսկադրան վերադառնայ Եւրոպա, կամ ճապօնական նաւատորմը պէտք է կտրական քայլ անէ։ Եթէ բալտիական էսկադրան կը շարժվի դէպի արևելեան ջրերը, այն ժամանակ ճապօնացիները պատրաստ են բաւական նշանաւոր տարածութեան վրա ընդառաջ գնալ նրան։ Օժանդակ կրէյսէրները յարձակում կը գործեն ածուխ փոխադրող նաւերի վրա։ Այդ եղանակով ճապօնացիները յոյս ունեն առանց լուրջ կորուստների ռուսական նաւատորմին զրկել տեղափոխութեան ընդունակութիւնից։ Նոյն ճապօնական աղբիւրներից «Standard» լրագիրը իմացել է, որ ճապօնացիները դիտաւորութիւն ունեն Սախալինի վրա յենակէտ հիմնել, Վլադիվօստոկի դէմ գործելու համար։ (Прав. Вѣст.)

Պօրտ-Արտուրի վերջին օրերի մասին։ Չիֆու եկած ռուսական ծովային օֆիցերներից մէկը պատմել է «Daily Mail» լրագրի թղթակցին. «Արդէն պաշարման հէնց սկզբին թնդանօթաձիգ զինուորների կորուստը այնքան մեծ էր, որ թնդանօթների մօտ շատ դէպքերում ստիպված էին լինում կանգնացնել հետևակ զինուորներին։ Ռումբերի պակասութիւնը արդէն սեպտեմբերին երևաց, և այն ժամանակ հրամայված էր մեծ խնայողութեամբ արձակել ռումբերը։ Դրանից յետոյ ռուսները ռումբեր արձակում էին միայն այն ժամանակ, երբ օֆիցերները մանրամասնաբար ստուգում էին դրութիւնը։ Մարտկոցների մօտ գնալու հրաման ստանալը համահաւասար էր մահվան դատավճռի։ Շատերը ընկնում էին մեռած՝ առանց որ և է տեսանելի պատճառի, առանց որ և է արտաքին վէրքի։ Ծանր ռումբերի պայթիւնի ոյժը այնքան մեծ էր, որ մօտիկ կանգնող մարդկանց աչքերից և ականջներից ցայտում էր արիւնը և նրանք ընկնում էին և այլ ևս վեր չէին կենում։ Վերջին երեք ամիսները արդէն ոչ ոք յոյս չունէր ազատութեան վրա։ Բոլորը այն դրութեան էին հասել, որ կատարելապէս աւտոմատներ էին դարձել և կարողանում էին միայն պատերազմել, ուտել և քնել։ Բոլորը այնքան տանջված էին, որ մահը, մինչև անգամ ամենասարսափելի մահը, ոչինչ տպաւորութիւն չէր գործում կենդանի մնացողների վրա։ Մեռնողները օրհնում էին իրանց ճակատագիրը, իսկ կենդանի մնացողները նախանձում էին նրանց մահվան, որը ազատում էր նրանց տանջանքներից։ Հիւանդանոցների դրութիւնը սարսափելի էր։ Հարիւրաւոր մարդիկ մեռնում էին առանց որ և է օգնութեան, որովհետև շատ սակաւ էին բժիշկները, իսկ վերջը բժիշկներն էլ անօգուտ դարձան, որովհետև սպառվել էին բոլոր դեղերը։ (Нов. Вр.)։

Ստեսսէլի վերադարձը։ Ստեսսէլն իր կնոջ հետ, գեներալները, 7 օֆիցեր, 2 տիկին, որբ մնացած 6 երեխայ առաւօտեան Նագասակի հասան և երեկոյեան ափ իջան։ Նաւամատոյցի վրա շարքով կանգնեցրած էր զվարճիական մի գունդ, ներկայ էին ոստիկանութիւնը, ժանդարմէրիան։ Ստեսսէլն արագ առաջ անցաւ մի քանի ոստիկաններով և օֆիցերներով ուղեկցված։ Բոլոր ռուսներն ուղևորվեցին տիկին Նիշնագայի տանը, ուր նշանակված է նրանց բնակավայրը։ Ճանապարհին մի քանի տասնեակ ռուս օֆիցերներ, լսելով Ստեսսէլի գալուստը, դուրս վազեցին դիմաւորելու։ Փողոցներում բոլոր ժամանակ տիրում էր յարգական լռութիւն։ Նիշնագայի տանը ռուսներին սպասում էր սիրալիր ընդունելութիւն։ (Պետերբուրգի գործ. հեռագիրը)։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

31 դեկտեմբերի

ՆԱԳԱՍԱԿԻ, 31 դեկտեմբերի։ Ամեն օր գալիս են ռուս գերիներ։ Եկել են արդէն 1000 մարդ։ Խօսք տուած և Ինասէում գտնվող ռուս օֆիցերներին թոյլատրված է այցելել քաղաքը՝ ոստիկանութեան հսկողութեան տակ, անախորժութիւնների առաջն առնելու համար տեղական ազգաբնակութեան կողմից, թէպէտ և վերջինս բարեացակամ է տրամադրված։ Ստեսսէլի գալուստը սպասվում է յունվարի 1-ին։ Կարծում են, որ Ստեսսէլ կը մնայ փոխադրիչ նաւի վրա շոգենաւը գալուց յետոյ։

ԼՈՆԴՈՆ, 31 դեկտեմբերի։ Գլազգօում զօրքի րէֆօրմի մասին արտասանած ճառի մէջ Բալֆուր ասեց «Ներկայումս մեր զօրքը գործ տես եւլու է այնտեղ, ուր միակ հնարաւոր է ընդհարման ծագումն զինուորական մեծ պետութեան հետ։ Այդ գործը Աւղանստանի պաշտպանութիւնն է։ Զինուորական մինիստրութեան րէֆօրմները հնարաւորութիւն կը տան Անգլիային գործել մեծ աջողութեամբ որ և է ընդհարման դէպքում Հնդկաստանի հիւսիս-արևմտեան սահմանի վրա կամ հէնց իրան Հնդկաստանում»։

ՏՕԿԻՕ, 30 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Լօնդօնի լրագիրներում հրատարակված են նշանակումներ ճապօնական ծովային վարչութեան մէջ. 600 ծովային օֆիցերներին շնորհված են աւելի բարձր աստիճաններ։ Ի միջի այլոց. Միզու և Օմօտօ կօնտր-ծովապետներին շնորհված են փոխ-ծովապետի աստիճաններ։ Պորտ-Արտուրից ստացված պաշտօնական հեռագիրը վկայում է, որ ռուսաց բերդապահ զօրքի ընթացքը մինչև անձնատուր լինելը և յետոյ կատարելապէս համաձայն էր պատերազմական կանոններին։

ԲԱԳՈՒ, 31 դեկտեմբերի։ Գործադուլը շարունակվում է։ Դեկտեմբերի 30-ին գիշերը նոր հրդեհ Ռոմանիում սկսվեց միաժամանակ Նոբէլի և Կրասիլնիկովների սահմանակից նաւթահորերում։ Այրվեցին Նոբէլի 7, Կրասիլնիկովների 5 վիշկաներ, Թիֆլիսի առևտրական ընկերութեան 3 վիշկա, կասպիականի 2, Փիթօեվի բոլոր 13 վիշկաները, Մանթաշեվի 2 ու Ասադուլաեվի, Փիթօեվի և Կրասիլնիկովների նաւթի ամբարները։

ԿԱԶԱՆ, 31 դեկտեմբերի։ Յանկարծամահ եղաւ Կազանի շրջանի շտաբի նախկին հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ Զանդէր, որ նշանակված էր 20-դ կորպուսի հրամանատար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մինիստրների կոմիտէն դեկտեմբերի 31-ի նիստում աւարտեց այն

հարցերի քննութիւնը, որոնք բղխում են դեկտեմբերի 12-ի Անուանական Բարձրագոյն ուկազի 8-դ կէտից, այն է մամուլի դրութեան մէջ դիւրութիւններ մտցնելու մասին։ Ապա կոմիտէտը սկսեց քննել նոյն ուկազի 2-դ կէտի իրագործելու եղանակները, որ վերաբերում է Զէմստվօի և քաղաքային հիմնարկութիւնների ձեռնհասութեան և կազմին։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 30 դեկտեմբերի։ Ռուսական հիւպատոսը հաղորդում է, որ դեկտեմբերի 31-ին կը կայանայ յատուկ դատարանի հրապարակական նիստը չինացուն սպանող ռուս օֆիցէրի գործի վերաբերմամբ։ Գործը այդպիսի ընթացք ստացաւ առանձին հանգամանքների պատճառով, որոնք մեղադրեալին հայրենիք ուղարկելու և նրան դատի ենթարկելու արգելք էին հանդիսանում։ Չինացիները պնդում էին, որ մեղադրվողը ենթարկվի չինական դատարանին։

ՏՕԿԻՕ, 30 դեկտեմբերի։ Երէկ բորսայում բուռն գործունէութիւն էր նկատվում։ Միջնորդութեան մասին տարածված լուրին հաւատ չեն ընծայում, սակայն այդ լուրը առիթ է տալիս մամուլին քննութեան ենթարկել խաղաղութիւն կապելու պայմանները. լրագիրները միաձայն այն կարծիքն են յայտնում, որ խաղաղութեան մասին ներկայումս խօսք չէ էլ կարող լինել։

ԲԷՐՆ, 30 դեկտեմբերի։ Խաղաղութեան միջազգային բիւրօն խնդրում է խաղաղութեան բոլոր ընկերութիւններին զանազան երկիրներում պաշտպանել այն խնդրագիրը, որ կազմել է ֆրանսիական խաղաղութեան ընկերութիւնների մշտական պատգամաւորութիւնը։ Այդ խնդրագիրը առաջարկվում է յանձնել ռուսաց և ճապօնական կառավարութիւններին՝ դրդելու համար նրանց զինադադար անել և բանակցութիւններ սկսել խաղաղութեան մասին։

ԿԱԼԿՈՒՏՏԱ, 31 դեկտեմբերի։ (Ռէյտէր)։ Դիր և Նավահայ ցեղերը միմեանց մէջ կռիւ սկսեցին. Նաւահայները գրաւեցին մարտկոցը։ Անգլիական զօրքերը հանդէս են գալիս մինչև Չետրալ հաղորդակցութեան գիծը պաշտպանելու համար։ Հնարաւոր է, որ անգլիացիները աջակցութիւն կը ցոյց տան Դիր ցեղին։

ՕԿՈՒՐ ԲԱՆԱԿ-Ց, 30 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ռուսաց հեծելազօրքի մի ոչ մեծ զօրաբաժին աշխատում էր փչացնել երկաթուղիական ճանապարհը Խայչէնի մօտ, բայց յետ մղվեց պահակախմբի կողմից։ Այդ դէպքը առաջին փորձն է ռուսների կողմից գործ դնելու հեծելազօրք՝ հաղորդակցութեան գծերի վրա։

1 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրաման բանակին և նաւատորմին. «Պորտ-Արտուրն անցաւ թշնամու ձեռքը։ Տասն և մէկ ամիս տեւեց նրա պաշտպանութեան համար մղվող կռիւը, եօթ ամսից աւելի նրա կտրիճ բերդապահ զօրքը կտրված էր արտաքին աշխարհից, առանց օգնութեան աստատուն յոյսի, անտրտունջ կրելով պաշարման բոլոր զրկանքները և բարոյական տանջանքներ քաշելով։ Թշնամու աջողութիւնների վարգացման հետ միասին, չը խնայելով կեանքն ու արիւնը, մի բուռն ռուսներ դիմադրում էին թշնամու կատաղի յարձակումներին։ Հպարտ զգացմունքով հետեւում էր նրանց քաջագործութիւններին Ռուսաստանը։ Ամբողջ աշխարհը խոնարհվում էր նրանց կրտրիճութեան առաջ, բայց ամեն օր նրանց շարքերը նօսրանում էին։ Կռւի միջոցները հատնում էին թշնամու նոր ու նոր ուժերի ճնշման տակ։ Մինչև վերջը կատարելով քաջագործութիւնը, նրանք պէտք է տեղի տային։ Խաղաղութիւն ձեր ոսկրներին և թող օրհնվի ձեր յիշատակը, անմոռանալի ռուս մարդիկ, որ ընկաք Պորտ-Արտուրի պաշտպանութեան գործում, հայրենիքից հեռու։ Դուք ընկաք, լցված երկիւղած սիրով զգացմունքով դէպի կայսրը և հայրենիքը։ Խաղաղութիւն ձեր ոսկրներին։ Ձեր յիշատակը թող յաւիտեան մնայ մեր սրտերում։ Փառք կենդանի մնացածներին։ Թող բուժէ Աստուած ձեր վէրքերը և տկարութիւնները և թող տայ ձեզ ոյժ և համբերութիւն կրելու ձեզ հասած նոր ու ծանր փորձութիւնը։ Իմ կտրիճ զօրքեր ու նաւաստիներ, թող չը վրդովէ ձեզ հասած դժբաղդութիւնը։ Մեր թշնամին յանդուգն է և ուժեղ. անասելի դժուար է նրանց դէմ մարտնչելը տասնեակ հազար վերստ հեռու մեր ուժի աղբիւրից, բայց Ռուսաստանը հզօր է։ Նրա հազարամեայ կեանքի մէջ եղել են աւելի ծանր փորձութեան և աւելի սոսկալի վտանգների տարիներ, և ամեն անգամ նա կռւից դուրս էր գալիս նոր ուժով, նոր զօրութիւնով։ Ողբալով և հոգով ցաւելով մեր անաջողութիւնների և ծանր կորուստների մասին, չը շփոթվենք նրանց վերաբերութեամբ։ Ռուսական կորովը վերանորոգվում է նրանցում։ Ռուսական ոյժը ամրապնդվում և աճում է։ Ամբողջ Ռուսաստանի հետ միասին հաւատում եմ, որ կը հասնի մեր յաղթութեան ժամը և որ Տէր Աստուածը կօրհնէ իմ թանկագին զօրքն ու նաւատորմը միահամուռ ուժով կոտրելու թշնամուն և պաշտպանելու մեր հայրենիքի փառքն ու պատիւը»։ Իսկականի վրա Նորին Մեծութեան Սեփական ձեռքով գրված է «ՆԻԿՕԼԱՅ»։ Ցարսկօէ-Սելօ, 1905 թիւ, 1 յունվարի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնական։ Դեկտեմբերի 31-ին Հեռաւոր Արեւելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացվել։—Բարձրագոյն ուկազներ Պետական Խորհրդին. Պետական Խորհրդի նախագահ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլաեվիչին հաստատել 1905 թւի համար. օրէնքների դեպարտամէնտի համար—նախագահ՝ պետական քարտուղար Ֆրիշ. քաղաքացիական և հոգևոր գործերի դէպարտամէնտի համար—նախագահ՝ իսկական գաղտնի խորհրդական Գերարդ. պետական տնտեսութեան դէպարտամէնտի համար—նախագահ՝ պետական քարտուղար Սօլսկին. արդիւնագործութեան, գիտութիւնների և առևտրի դէպարտամէնտի համար—նախագահ՝ գեներալ-ադիւտանտ ծովապետ Չիխաչօվ։

Կառավարիչ Սէնատի անունով տրված Բարձրագոյն ուկազով անհրաժեշտ է համարված 1905 թւի յունվարի 1-ից սկսած մի առժամանակ թափուր պահել Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետի և նրա օգնականի տեղը և այդ պատճառով ժամանակաւորապէս վերակազմել Մոսկվա մայրաքաղաքի վարչութիւնը։ Հրամայված է Մոսկվայի գլխաւոր ոստիկանապետի և նրա օգնականի պաշտօնների փոխարէն 1905 թւի յունվարի 1-ից ժամանակաւորապէս հիմնել Մոսկվայի քաղաքապետի և նրա օգնականի պաշտօնները, ենթարկելով նրանց ներքին գործերի մինիստրութեանը, յատկացնելով նրանց Պետերբուրգի քաղաքապետին և նրա օգնականին յատկացված ծառայական իրաւունքները և առաւելութիւնները։

Զիջանելով Մեծ Իշխան Սէրգէյ Ալէքսանդրօվիչի յամառ թախանձանքին, Բարձրագոյն բէսկրիպտով Նորին Բարձրութիւնը արձակվում է Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետի պաշտօնից, նշանակվելով Մոսկվայի զինուորական շրջանի զօրքերի գլխաւոր հրամանատար, շնորհելով նրան՝ կրծքին կրելու Ալէքսանդր III Կայսրի պատկերը Անդրէէվեան ժապաւէնով։

Զիջանելով գեներալ-ադիւտանտ Գ. Ս. Գօլիցինի խնդիրքին, Բարձրագոյն րէսկրիպտով նա ազատված է Կովկասում ստանձնած իր պաշտօններից։

Չերնիգովեան նահանգապետ Վօլկօվին հրամայված է լինել Մոսկվայի քաղաքապետ։

Ակադէմիկ Վեսելօվսկուն շնորհված է սպիտակ արծւի շքանշանը։

Մոսկվայի գլխաւոր-ոստիկանապետ Տրեպօվը նշանակված է Ճապօնիայի դէմ գործող բոլոր ծովային և ցամաքային զօրքերի գլխաւոր հրամանատարի տրամադրութեան տակ։

1 յունվարի

ՍՈՒԷՑ, 31 դեկտեմբերի։ I կարգի կապիտան Դօբրօտվօրսկու հրամանատարութեամբ Սուէցից լուսադէմին հեռացաւ մի նաւաբաժին։ Բացի իշխանութիւններից՝ ոչ ոքի թոյլ չը տրվեց մտնելու նաւերին—Սուէզի սանիտարական անբարեյաջող դրութեան պատճառով։ Ռուսական նաւերը կամաւոր կերպով կարանտինի ենթարկվեցին, ապագայ դժուարութիւններից խուսափելու համար։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 31 դեկտեմբերի։ Ռուսական զինուորական դատարանը դատապարտեց «Ասկոլդի» նաւաստիին 4 տարի բանտարկութեան՝ զրկելով բոլոր իրաւունքներից։ Երկար տատանումներից յետոյ, դատայը վերջապէս հրաժարվեց չինական ներկայացուցիչ—դատաւոր ուղարկելուց։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 31 դեկտեմբերի։ Ռուսական դեսպան Կասսինին խօսակցութիւն ունեցաւ պետական քարտուղար Հէյի հետ Ռուսաստանի բողոքի առիթով, որ վերաբերվում է Չինաստանի չէզոքութիւնը յայտնի կերպով խանգարելու գործին։

ԲԱԳՈՒ, 31 դեկտեմբերի։ Բոլոր հանքերում, գործարաններում և մեքենաշինական արհեստանոցներում նոր յայտարարութիւններ են կպցրած նաւթարդիւնաբերողների, կերոսինի գործարանների տէրերի կողմից արդէն հաղորդված յայտարարութիւնների։ Դիմողներին եթե լրացում։ Որոշվում է այն ժամանակամիջոցը, որի ընթացքում պէտք է մտցվի աշխատանքը 3 ձեռք բանւորներով անելու սիստեմը։ Գործադուլ անողներին հրաւիրում են աշխատանքը վերսկսել երեք օրվայ ընթացքում՝ խոստանալով գործադուլ արած բոլոր օրերի համար վճարել օրավարձը, հակառակ դէպքում բանւորները կը համարվեն արձակված։ Բօրսայի տրամադրութիւնը ճնշված է։

ՏՕԿԻՕ, 31 դեկտեմբերի։ Ճապօնական «Տօկիօ» կրէյսէրը դեկտեմբերի 29-ին ճապօնական ծովում բռնել է անգլիական «Րօզլի» շոգենաւը ածուխով բեռնաւորված, որ նշանակված էր Վլադիվոստոկ տանելու համար։—Անշանժան, Խայչէն, Ինկօու և Դաշիցեաօ կայարանների միջև երկաթուղին թեթև կերպով փչացված է ռուս ձիաւոր խուզարկուներից։

ԲԵՐԼԻՆ, 31 դեկտեմբերի։ Կայսրը այցելեց ռուսաց դեսպանին, որպէս զի շնորհաւորէ եկող Նոր-Տարին։

ՏՕԿԻՕ, 31 դեկտեմբերի։ Լեաօդունեան թեբակղզու գլխաւոր բանակը զեկուցանում է, որ ռուս զօրքերը, ըստ երևոյթին գեներալ Միշչենկօի կազակները, պահապան զօրքերի երկրորդ հետևակազնդի հետ միասին՝ 12 թնդանօթներով, պաշարել են Նիւ-Չժուանի մօտ ճապօնական մի պահակ, Ինկօուից հիւսիս, ճապօնական հաղորդակցութեան գծի վրա։ Ռուսները յարձակվել են Սանցիւյցզիի կողմից, բայց յետ են մղվել։

ՏՕԿԻՕ, 31 դեկտեմբերի։ Ռուսական մի հեծելագունդ թնդանօթներով եռանդուն կերպով գործում է Լեաօեանից հարաւ-արևմուտք, ինչպէս երևում է, ցանկալով անհանգստացնել ճապօնացիներին։ Նօգիի բանակի զինուորներին Օյեամային օգնութեան հասցնելու համար երկաթուղային յարաբերութիւնն ընդհատված է։—Լեաօեանի գլխաւոր բանակը դեկտեմբերի 30-ի զեկուցման մէջ հաղորդում է, որ դեկտեմբերի 29-ի առաւօտեան ժամը 10-ին ճապօնական մի հեծելագունդ հանդիպեց ռուսական հեծեալների 4 վզվօդ Լեաօեանից հարաւ-արեւմուտք։ Տեղի ունեցաւ կատաղի ընդհարում, որ տևեց մինչև ժամը $2^1/_2$-ը կէս օրից յետոյ։ Ռուսները յետ նահանջեցին մեծ կորուստներով։ Յետոյ նրանց օգնութեան հասան մի քանի վզվօդներ և 8 թնդանօթ էլ։ Ճապօնացիները գրոհ տուին ռուսների վրա և հալածեցին նրանց։ Դեկտեմբերի 29-ի գիշերը ռուսական հեծելազօրի մի ոչ-մեծ խումբ հասաւ երկաթուղուն և փչացրեց գիծը Անշանշանի, Խայչէնի և Դաշիչաօի միջև։ Գիծն անյապաղ վերաշինված է։ Մի և նոյն օրը երեկոյեան 2000 ռուս հեծեալներ, հրացաններով զինված, յարձակվեցին Նիւ-Չժուանի վրա։ Ճապօնացիները նախ յետ քաշվեցին, բայց, օժանդակութիւն ստանալով յարձակվեցին ռուսների վրա և հալածում են նրանց այժմ էլ։—Ասում են, որ Ստեսսէլը հրաժեշտի ժամանակ շնորհակալութիւն յայտնեց օֆիցէրներին և զինուորներին հերոսական պաշտպանութեան համար և ասաց, որ ճապօնացիների առաջարկած պայմաններն անձնատուր լինելու առիթով՝ ամենաձեռնտու պայմաններն էին, որ կարելի էր ստանալ։ Ստէսսէլն առաջարկեց իր վրա ընդունել բերդի ժամանակից առաջ անձնատուր լինելու պատասխանատւութիւնը։ — Այստեղի զինուորական շրջաններում չեն սպասում ապագայ դժուարութիւնների Միշչենկօի հեծելազօրի վերջին արշաւանքից։ Նիւ-Չժուանի վրա յարձակված զօրախումբը նրա բոլոր ոյժն էր։ Տեղեկութիւններ չը կան, թէ արդեօք նա կարող է յուսալ օժանդակութեան։ Միջոցներ են ձեռք առնված նրա նահանջի ճանապարհը կտրելու համար։ Զօրամասն ստիպված է այնպէս արագ յետ փախչել, ինչպէս որ արագ եբացել էր, որպէս զի չը բռնվի։ Ենթադրում են, որ կազակների զօրամասը Լեաօեանից մեծ շրջանաձև շարժում է արել, նպատակ ունենալով յարձակվել երկաթուղու գծի վրա, խլել Նօգիի բանակից եկող ծանր թնդանօթները, որ ուղարկվում են դէպի Շախէ և մարշալ Օյեամայի բանակի հետ հաղորդակցութեան գիծը փչացնելու համար։—Դեկտեմբերի 31-ի առաւօտեան ժամը 10-ին կայացաւ ճապօնացիների Պօրտ-Արտուր մտնելու հանդէսը։ Հեծելազօրքից, հետևակից, արտիլլէրիայից և ինժենէրական զօրքերից մի մի զօրամաս պաշարող բանակի ամեն մի գնդից հաւաքվեցին բերդի հիւսիսային մասում և լայն ճակատով անցան հին ու նոր քաղաքներով՝ գնդի դրօշակները պարզած։ Ռուս և չինացի ազգաբնակութիւնը այժմ խաղաղ աշխատանքի է ձեռնարկում։

2 յունվարի

ԲԱԳՈՒ, 1 յունվարի։ Գործադուլը դադարեց։ Սկսվեցին աշխատանքները համարեա բոլոր նաւթահանքերում և գործարաններում։

ՄԻՆՍԿ։ Նահանգական զէմստվօի մասնաժողովը միջնորդութիւն յարուցեց զէմստվօի ծառայութեան մէջ գտնվող բոլոր բժիշկներին թոշակի իրաւունքներ տալու մասին։

ՕԴԷՍՍԱ։ Լոյս տեսաւ «Коммерческая Россія» լրագրի առաջին համարը։

ՏՕԿԻՕ։ Ճապօնական ականանաւը դեկտեմբերի 30-ին Ցուգիմեան ջրանցքում բռնեց անգլիական «Րէմինգտօն» շոգենաւը, որ գնում էր Վլադիվօստոկ անգլիական ածուխով, և բերեց նրան Սասեբօ։

ՓԱՐԻԶ։ Մինիստրութեան անկումը անխուսափելի մօտ է։

ՓԱՐԻԶ։ Սաստկանում է այն լուրը, որ ռուսների արշաւման մէջ միաժամանակ հեծելազօրքի ընդհարման հետ Լեաօեանից ներքև երևում է ռուսական խմբերի շարժումը Կօրէայի հիւսիսից։ Այստեղ հաւատում են զօրքերի Սէուլին մօտենալու հնարաւորութեանը։ Իշխան Խիլկօվ զբաղված է այստեղ վագօնների և լոկօմօտիվների պատուէրներով պատերազմական կարիքների համար։

ՓԱՐԻԶ։ Բացի Բրիսսօնից, մինիստր-նախագահի պաշտօնի համար կանդիդատներ ներկայանում են Րուվիէ և Պուանկարէ, երկուսն էլ լաւ տրամադրված դէպի Ռուսաստանը։

ՓԱՐԻԶ։ Կօղամայի խորհրդապահ զեկուցագրի հրատարակութեան հետևանքով ֆրանսիական կառավարութիւնը հոգս է տանում ուսումնասիրել նաւատորմի և Հնդկա-Չինաստանի պաշտպանութեան ուժեղացման մասին։ Սպասում են որ մօտակայ ժամանակում յատուկ կրէդիտներ կը պահանջվեն։—Իտալիան շուտով կուղարկէ պատուիրակներ Ռուսաստան, Բօլգարիա և Սերբիա առևտրական դաշնագիրների մասին բանակցելու։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Նոր տարու առաջին օրը պալատում ընդունելութիւն չի լինի։ Չը կամենալով համաձայնվել գնդապետ Մաշինի և գնդապետ Պօպօվիչի հեռանալուն, որոնք եղել են արքայասպանների պարագլուխները, և իրանց ծառայութեան դիրքով պէտք է ներկայ լինեն դիպլօմատիական մարմնի ընդունելութեան, թագաւորը հրաժարվեց ընդունելութիւնից։ Կառավարութիւնը աշխատեց մեղմացնել գործած տպաւորութիւնը, յայտնելով, որ այսուհետև շնորհաւորութիւնները պալատում փոխվում են, որովհետև դա չէ մտնում Կարագէօրգիեվիչների ցեղի աւանդութիւնների մէջ, սակայն անհաճոյ տպաւորութիւնը մնաց։

3 յունվարի

ՏՕԿԻՕ, 2 յունվարի։ (Հաղորդված է Լօնդօնի վրայով)։ Ռուսաստանն առաջարկեց փոխանակել գերիները։ Ճապօնիան համաձայնվեց։—Ստեսսէլ իրան ուղեկցող անձանց հետ միասին ժամանեց Նագասակի և ափ իջաւ։ Նրանց գալը ոչ ոքի յայտնի չէր։—Մինիստր-նախագահի մօտ կայացաւ խորհրդակցութիւն ճապօնական ֆինանսների հարցը քննելու համար։ Ներկայ էին մինիստրը և աւագագոյն պետական գործիչները, Ճապօնիայի բանկի կառավարիչը և նրա օգնականը։

ՓԱՐԻԶ, 2 յունվարի։ Վախճանվեց տիկին Լուբէ, հանրապետութեան նախագահի մայրը։ Լուբէ ճանապարհ ընկաւ Մարսան։ Մինիստրական ճգնաժամը չի լուծվի մինչև նրա վերադարձը։ Մամուլի բերած բոլոր մինիստրական կօմբինացիաների մէջ մտնում են Բերտօ, Դէլկասէ և Րուվիէ։—«Ժուրնալ դէ Դէբա» մի յօդուած հրատարակեց ռուսական բիւջէտի մասին և ասում է, որ Ռուսաստանը ունի մեծ միջոցներ և ընդունակութիւն վերականգնելու կորցրած հաւասարակշռութիւնը զարմանալի առաձգականութեամբ հանդիպող փոփոխութիւնների դէպքում. նա կռիւ սկսեց շատ էական ֆինանսական ոյժերով, որոնցից օգուտ քաղեց չափազանց զգուշութեամբ։—Զինուորական շրջանները աւելի և աւելի թոյլ են տալիս մերձակայ ընդհարման հնարաւորութիւնը ցամաքի վրա։ Ճապօնացիները ըստ երևոյթին պատրաստվում են յարձակման։—«Ֆիգարօ» լրագիրը հրատարակեց «Վստանգը Արևելքից» վերնագրով մի հետաքրքիր յօդուած և յանդիմանում է ֆրանսիացիներին, որ նրանք միայն գրականութեամբ են ճանաչում ճապօնացիներին և նրանք ծանօթ չեն նրանց քաղաքական կեանքի հետ. խօսում է պատերազմի հնարաւորութեան մասին ոչ թէ միայն դաշնակցական պարտաւորութիւնները կատարելու համար, այլ ինքնապաշտպանութեան համար։ Լրագիրը Հեռաւոր Արևելքի Պրուսիա անունն է տալիս Ճապօնիային և այն համոզմունքն է

յայտնում, որ Ռուսաստանը կը յաղթէ, եթէ իրապէս այդ բանը ցանկանայ։—«Էկօ դը Պարի» ասում է, որ պատերազմից յետոյ Եապօնիան անկասկած Գերմանիայից աւելի պատերազմասէր կը դառնայ։—Կօմբը ստացաւ տասը ձայների մեծամասնութիւն շնորհիւ այն բանի, որ քուէարկում էին եօթը մինիստրներ։ Կաբինէտը հրաժարական կը տայ երեքշաբթի։—Կօղամայի րապօրտի պատճառով պաշտօնապէս հաղորդվեց, որ հոկտեմբերի վերջը գաղթականութիւնների մինիստրը մի օֆիցէր ուղարկեց Հնդկա—Չինաստան եապօնական մեքենայութիւնները քննելու համար։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 2 յունվարի։ (Հաղորդված է Պարիզի վրայով)։ Եապօնական դեսպանը յայտնեց պետական դէպարտամէնտին, որ եթէ Չինաստանը խախտէ չէզոքութիւնը, Եապօնիան կը համակերպվի իր գործողութիւնների մէջ, Ռուսաստանի գործունէութեան եղանակի հետ։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 2 յունվարի։ (Սեփ. Թղթակցից)։ Լուրերի համեմատ, եապօնացիները խիստ ամրացնում են Աղաւնու ծովախորշը և Ցզինչժօու։ Պաշարող թնդանօթների մի մասը Դագուշանից ուղարկված է Լեաօեան։ Եապօնացիները փոխեցին երկաթուղու հարաւային ճիւղը և մինչև Շախէ վերածեցին նեղ գծի։

ՏՕԿԻՕ, 2 յունվարի։ (Լոնդօնի վրայով)։ Առանձնապէս անհանգստութիւն չը պատճառեց հասարակութեան այն տեղեկութիւնը, թէ ռուսները ուզում են եապօնացիների հաղորդակցութեան երկաթուղեական գիծը փչացնելու համար փորձ անել։ Բոլորն էլ համոզված են, որ փորձ անողները խիստ պատժի կենթարկվեն, սակայն այստեղ սաստիկ վրդովված են այն բանից, որ ռուսները խախտեցին չինական չէզոքութիւնը, որովհետև անկասկած է, որ արշաւանք գործողները իջել են Լեաօխէի աջ ափով։ Հասարակական կարծիքը նոյնպէս դատապարտում է չինացիներին, որ նրանք բաւարար միջոցներ ձեռք չառան չէզոքութիւնը պաշտպանելու համար։ Այդ փաստը ազատում է եապօնացիներին Լեաօխէից դէպի արևմուտք գտնվող ցամաքի չէզոքութիւնը յարգելու պարտաւորութիւնից, որովհետև պատերազմական գործողութիւնների հէնց սկզբից եապօնացիները յայտնեցին չինական կառավարութեան, որ իրանց կողմից չինական չէզոքութեան յարգելը միայն պայմանական է, որը կախված է ռուսների կողմից չէզոքութիւն պահպանելուց։

ԿԻԼ։ Գերմանական ծովի վրա պատահած դժբախտութեան մասին լուրեր են շարունակվում գալ—խորասուզվել են «Կայսր» նաւը և դանիական «Բրեցերնէ» նաւը։

ՀԱՄԲՈՒՐԳ, յունվարի 1-ին։ Հաստատվում է, որ «Կայսր Ֆրիդրիխ» արագընթաց շոգենաւը ծախվել է անգլիացիների միջնորդութեամբ եապօնացիներին իբրև օժանդակ կրէյսէր։

ԲԵՐԼԻՆ։ Ստատս-սեկրետար Կոկօվցեվի ամենահպատակային զեկուցումը բիւջէտի մասին՝ այսօրվայ բօրսայի վրա գեղեցիկ տպաւորութիւն գործեց։ Լրագիրները բառ առ բառ տպեցին ամենահպատակային զեկուցումը առանց մեկնութիւնների և միայն «Berliner Tageblatt»-ը լաւատես է անուանում ռուսաց ֆինանսների մինիստրի հայեացքը այն թեթևութեան մասին, որ նա ունի պատերազմական կարիքների համար միջոցներ ձեռք բերելու մասին։ Լրագրի կարծիքով, հեշտ չի լինի այսուհետև միջոցներ գտնել պատերազմական գործողութիւնները շարունակելու համար։—Լուրերին նայելով, սպանիական թագաւորը կը գայ Բերլին փետրվարի վերջին կամ մարտի սկզբին։—Պատգամաւորների ժողով։ Կայսերական կանցլէրը խնդրեց ագրարներին ճնշումն չը գործել կառավարութեան վրա առևտրական դաշնագրերի համար։ Տնտեսական քաղաքականութիւնը ի նկատի ունի ազգային աշխատութեան պաշտպանութիւնը, երկարատև առևտրական դաշնագրերի վերանորոգումը և գիւղատնտեսութեան սաստիկ պահպանութիւնը։

ՊԱՐԻԶ, յունվարի 2-ին։ Պարլամենտը վերջացրեց գիշերվայ ժամը մէկին կաբինետի ընդհանուր քաղաքականութեան մասին վիճաբանութիւնները։ Նիստը շատ աղմկալից էր։ Միապետական պատգամաւոր Բօդրի դ'Ասսօնը կամենում էր Կօմբի գլուխն անցկացնել մի պղնձէ կաթսայ, որի համար ենթարկվեց ցենզուրայի։ Սարսափելի աղմուկի պատճառով, նիստը մի քանի անգամ փակվեց։ Հերթական գործերին անցնելը, կառավարութեան վստահութիւն արտայայտելու հետ միասին, անցաւ տասը ձայնի առաւելութեամբ։ Ցաժառ լուրեր են պտտում, որ այդպիսի աննշան մեծամասնութեան պատճառով, կաբինէտը այսօր հրաժարական կը տայ։—Պատմում են, իբր թէ տիկին Սիվետօն երէկ ինքնասպանութիւն է գործել։

ՏԵԱՆՁԻՆ, 2 յունվարի։ Եապօնացիները Նիւ-Չժուանում ուժեղ միջոցներ են ձեռք առնում նոր յարձակման առաջն առնելու համար։ Կազակները դեռ ևս գրաւած ունեն տեղեր Լեաօխէի արևմտեան ափի վրա ակներև դիտաւորութեամբ կտրել եապօնական հաղորդակցութիւնների գծերը, որը ներկայումս աւելի դիւրին է կատարել, որովհետև գետը սառած է։ Երկիւղ են կրում, որ եապօնացիները կը գրաւեն չինական մի քանի տեղեր և Մեծ պատի այն կողմը, որպէս ինքնապաշտպանութեան միջոց, ի պատասխան ռուսների ներս խուժման չինական հողի վրա։

ՆԻՒ-ՉԺՈՒԱՆ, 2 յունվարի։ Դեկտեմբերի 30-ի յարձակումից յետոյ այստեղ սպասում են նոր արշաւումի հէնց իրան Նիւ-Չժուանի վրա, ուր եապօնացիները մեծ պահեստներ ունեն։ Որովհետև բոլոր եապօնական զօրքերը դուրս են բերված քաղաքից, ուստի քաղաքացիական ազգաբնակութիւնն ևս սկսել է հեռանալ Նիւ-Չժուանից։ Հիւպատոսներին իմաց է տրված, որ նրանց հայրենակիցները պատրաստ լինեն իւրաքանչիւր վայրկեան դուրս գնալ քաղաքից։ Ռուսների յարձակումը բոլորովին անսպասելի էր։

ՏՕԿԻՕ, 2 յունվարի։ Անախորժ տպաւորութիւն է գործում այն հանգամանքը, որ ռուս գերիները յաճախակի ի չարն են գործ դնում դէպի նրանց ցոյց տուած մարդասէր վերաբերմունքը և նրանց տուած ազատութիւնը։ Մամուլը պահանջում է, որ կառավարութիւնը աւելի խիստ հսկողութիւն նշանակէ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առաւօտեան 3 ժամին ժամանեց Մեծ Իշխան Սէրգէյ Ալէքսանդրովիչ և անցաւ դէպի Ցարսկօէ-Սելօ։

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ, 1 յունվարի։ Հանդիսակատարութեան ժամանակ ի յիշատակ եապօնական սպանված զինուորների գեներալ Նօգի հետևեալ ճառն արտասանեց. «210 օրերի և գիշերների ընթացքում դուք քաջութեամբ կռւում էիք մահվան, կրակի, սրի և հիւանդութիւնների դէմ, բայց ձեր ջանքերը իզուր չէին։ Թշնամու նաւատորմը ոչնչացրված է, բերդը անձնատուր եղաւ, և դա է պարգևը ձեր զոհերի։ Ձեզանից շատերը երդվել էին մեռնել կամ յաղթել. ես, մնալով կենդանի, շնորհակալութիւն ստացայ միկադօյից և միայնակ անարժան կերպով վայելում եմ ամբողջ փառքը։ Աղաչում եմ ձեզ, այլ աշխարհ գնացածներիդ, բաժանել ինձ հետ այդ փառքը։ Ճակատագիրը իմ իշխանութեանը յանձնեց այդ բլուրները, ջրերը և մարտկոցները, որոնք ոռոգված են ձեր արիւնով և գնված են ձեր կեանքի գնով։ Այդ սեղանի առաջ, որ կանգնեցրված է յարգանք ներշնչող հողի վրա, աղերսում եմ ձեր հոգիներին ընդունել համեստ զոհաբերութիւնը»։

ՆԱԳԱՍԱԿԻ, 8 յունվարի։ Գեներալ Ստեսսէլ պայման դրեց, որ Նագասակի գալուց ինքը ոչ ոքին չայցելէ։ Նահանգապետը խոստացաւ ոչ ոքին չը թոյլ տալ նրա մօտ։ Տօկիօյի ֆրանսիական դեսպանը յանձն առաւ կազմել նրա ճանապարհորդութեան մանրամասնութիւնները։ Ստեսսէլ Նագասակիի գերմանական հիւպատոսի միջոցով շնորհակալութեան հեռագիր ուղարկեց Վիլհէլմ կայսրին նրան շնորհված շքանշանի համար։

ԵՆԱ։ Պրօֆէսօր Աբբէ մէկ միլիօն մարկ կտակեց գիտնական նպատակների համար։

ՎԷՅՄԱՐ։ Մատաղահասակ մեծ դքսուհու դրութիւնը լուրջ վտանգներ է ներշնչում։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ապստամբութիւնը Արաբիայում աճում է։ Ապստամբների խումբը կանգնեցրեց մահմեդական ուխտաւորների քարաւանը և 500,000 ֆրանկ փրկանք պահանջեց։ Սանա քաղաքը գրաւված է ապստամբներից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին Մեծութեան անունով 1905 թւի յունվարի 2-ից. «Ձախ թևի վրա դեկտեմբերի 31-ի լուսաբացին կամաւորները յարձակում գործեցին հակառակորդի պահակախմբի վրա։ Եապօնական մի վաշտի չափ պահակը ցրված է։ Եապօնացիները կորցրին 12 մարդ սպանված և 12 գերի, որոնցից 2-ը ոչ վիրաւորներ։ Բացի դրանից կամաւորները գրաւեցին զէնքեր և ռազմամթերք։ Մեզ մօտ վիրաւորվեցին 2 զինուոր։ Վերոգրեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեանը։

3 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով 1905 թւի յունվարի 2-ից. «Այսօր ստացել եմ երկու զեկուցում մեր հեծելազօրի գործողութիւնների մասին. դեկտեմբերի 28-ի երեկոյեան կոտորված և սպանված են 1 1/2 վաշտ հետևակ և 1/2 էսկադրօն դրագուն և միայն վրա հասած մթութիւնը հնար տուեց եապօնացիների մի ոչ-մեծ մասին ցրիւ գալ ազատվել։ Դեկտեմբերի լոյս 20-ի գիշերը մեր խուզարկուները փչացրել են երկաթուղու գիծը, կտրատել են հեռագրաթելերը և խորտակել են երկու շոգեշարժանի գնացքը։ Դեկտեմբերի 29-ին հրացանաձգութիւնից յետոյ գրաւեցին Նիւ-Չժուանը։ Քաղաքում եղած մի վաշտը և երկու էսկադրօնը իսկոյն հեռացան քաղաքից։ Թէև վաշտը կարողացաւ ծածուկ փախչել, բայց գտան նրան և, մինչև ուշ երեկոյ հալածելով, բոլորովին ջարդեցին։ Բացի դրանից, մեր հեծելազօրը ճանապարհին ոչնչացրեց ուրիշ մանր կօմանդաներ։ Յիշված 2 օրվայ ընթացքում ընդամենը խլել են 500 սայլ պաշար, որ գնում էին դէպի եապօնական բանակը։ Գերի են առել 1 օֆիցէր և 14 զինուոր։ Մեզանից այդ օրերում սպանվել է 3 օֆիցէր և վիրաւորվել 10-ը, իսկ զինուորներից սպանվել են 15 և վիրաւորվել 19 հոգի։ Դեկտեմբերի 29-ից մինչև 30-ը ուղարկված խուզարկուները փչացրին երկաթուղին Չէնցզի գիւղի մօտը, Ինկօուից 6 վերստ հեռու։ Դեկտ. 30-ին, երեկոյեան ժամը 4-ի մօտերը խմբերից մէկը մօտեցաւ Ինկօուին Սիխուաինշայ և Խուանտայ գիւղերի դիրքերից։ Մեր արտիլլէրիան գնդակոծում էր Ինկօու կայարանը և այրեց նրա մօտերը գտնվող պահեստները։ Մութը կոխելով, հեծելախմբի մի մասը ձիերից վայր իջնելով, յարձակում գործեց կայարանի վրա արևմուտքից։ Հրդեհի լոյսը երևան հանեց եապօնական զօրասիւնի տեղը, որոնք յարձակում գործողների վրա հրացանի և գնդաձիգների զօրեղ կրակ բաց արին։ Զինուորները թագնվեցին արխերում, յետոյ նորից գրոհ տուին և հասան երկաթուղու գծին։ Կուի վերջում երևաց, որ եապօնական մի զօրեղ հետևակ խումբ առաջ էր խաղում Տաշիչաօի կողմից։ Մերոնք չափազանց աննշան ոյժ էին ներկայացնում, որ կարողանային տիրել ամրութեանը, և յետ քաշվեցին։ Իսկ Ինկօուի մօտ վիրաւորվածներին և սպանվածներին համարեա բոլորին էլ տարել են հետները։ Ինկօուի մէջ հրդեհված պաշարի պահեստներն այրվում էին ամբողջ գիշերը։ Վերջերս եղանակը գիշերները ցուրտ էր, իսկ ցերեկը արևային, և գետերում սառոյցն սկսեց արագ հալվել»։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1904 թւի դեկտ. 22-ին Բարձրագոյն այցելութեան ժամանակ Մինսկում, Մինսկի նահանգի ազնուականութիւնը ընծայաբերեց Նորին Մեծութեանը 26,000 ռ. պատերազմի կարիքների համար, համաձայն Նորին Մեծութեան բարեհայեցողութեան։ Ընդունելով յիշված նուէրը և ողորմածաբար շնորհակալութիւն յայտնելով Մինսկի ազնուականութեանը առատ նուէրի համար, Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց 1904 թւի դեկտ. 31-ին ամենաողորմածաբար հրամայել Կայսերական դրամ մինիստրին նուիրված 26,000 ռ. տալ Նորին Մեծութեան Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆեօդորօվնայի Օգոստափառ հովանաւորութեան տակ եղած՝ Հեռաւոր Արևելք տարված զօրականների ընտանիքների խնամող Հոգաբարձութեանը այն պայմանով, որ այդ փողից նպաստ տրվի բացառապէս Պորտ-Արտուրի պաշտպանների ընտանիքներին։

ԼՕՆԴՕՆ, 3 յունվարի։ Լօնդօնի ֆինանսական թերթերը շատ են խօսում ռուսական բիւդժէտի մասին։ Կարծիքները լաւ են։ «Ֆինանսիալ-Նիւսն ասում է. ‹Միթէ մենք սովորված կը լինենք խոստովանվել, որ անգլիացիների քննական վերաբերմունքի աղբիւրը դէպի ռուսները և ռուսական ֆինանսները անգիտակցական նախանձն է։ Լիապէս բնական է նախանձվել ֆինանսների մի այնպիսի մինիստրի, որը մեծ պատերազմի ժամանակ ներկայացնում է պետական եկամտացոյց, որը ցոյց է տալիս, որ սովորական եկամուտը գերազանցում է սովորական ծախքից համարեա 70 միլիօն ռուբլիով, և որը գտնում է, որ այդ գումարը իսկ և իսկ ծածկում է արտակարգ ծախքերի պակասորդը›»։ «Ֆինանսիալ Տայմսը» ասում է. «Ֆինանսների տեսակէտից, ինչպէս երևում է, Ռուսաստանը գտնվում է ամենափայլուն դրութեան մէջ։ Պատերազմը նրան աւելի օգուտ բերեց, քան վնաս։ 1905 թւի բիւջէտի թիւերը զօրեղ տպաւորութիւն են թողնում։ Երջանիկ է Ռուսաստանը, որ բարօրութեան մէջ է գտնվում պատերազմի ժամանակ։ Երջանիկ են նոր փոխառութեան ստորագրվողները, որոնք ստանում են այնքան մխիթարական հաւաստիացումներ»։

ՏՕԿԻՕ, 3 յունվարի։ Գեներալ Միշչենկօն Լեաօխէն անցկենալով, անցաւ պատերազմական գործողութիւնների սահմանները, այդպիսով խախտելով Չինաստանի չէզոքութիւնը։ Ռուսական նօտայի պատասխանի մէջ եապօնական կառավարութիւնն ակնարկում է այդ բանը։ Կուրօպկինի բանակում գտնվող զինուորական գործակալները շուտով կը գնան Պորտ-Արտուր՝ քաղաքն ու մարտկոցները այցելելու։—Գեներալ Ստէսսէլն ընդունեց Նագասակիի նահանգապետին և պաշտօնատար անձերին. նա կը մեկնի յունվարի 5-ին, ֆրանսիական շոգենաւով։

ԿՐՕՆՇՏԱԴՏ, 3 յունվարի։ Աւագ-քահանայ Յովհան Կրօնշտադտսկին խնդրեց, որ իր գլխին Աւետարան կարդան։ Օրհնութիւնից յետոյ հիւանդը դժուարութեամբ մօտեցաւ լուսամուտին և օրհնեց փողոցում հաւաքված ահագին ամբոխին։

4 յունվարի

ԿԻԵՎ, 3 յունվարի։ Կայացաւ կրիմինալիստների միջազգային ընկերութեան ռուսական խմբի հինգերորդ համաժողովի հանդիսաւոր բացումը։ Ներկայ էին երկրի կառավարիչը, դատական շատ պաշտօնեաներ և համալսարանի պրօֆէսօրները, 20-ի չափ թղթակիցներ ռուս և օտար թերթերի։ Ներկայ էին մօտ 700 մարդ։ Նիստը բացվեց ժողովի նախագահ սէնատոր Ֆօյնիցկու բարի գալուստ մաղթող ճառով։

ՄՕՍԿՎԱ, 3 յունվարի։ Գեներալ Տրեպօվի վրա գնդակ արձակեց Մօրօզովի առևտրական դպրոցի սան Պօլտօրացկին, 19 տարեկան, որ ապրում էր իր տատմայր ազգականուհու տանը։ Գնդակները թունաւորված էին։ Պօլտօրացկու եղբայրը—համալսարանում ուսանող,—աքսորված էր Մօսկվայից։ Տրեպօվը մեկնեց Պետերբուրգ։

ԿՕԼՕՄԲՕ, 3 յունվարի։ Ժամանած «Կազան» շոգենաւը լուր բերեց, որ դեկտեմբերի 31-ին Կզիլօնի և Մատրասի մօտը նկատել են 4 շոգենաւ։ Ենթադրում են, որ դրանք եապօնական ածխատարներ են։

ԲԵՐԼԻՆ, 3 յունվարի։ «N. D. Al. Z.»-ում հրատարակված են Վիլհէլմ կայսրի ուղարկած հեռագրերը Ստէսսէլ և Նօգի գեներալներին «Pour le Mérite» շքանշանը նրանց շնորհելու առիթով։ Ստէսսէլին ուղղած հեռագրում կայսրը խնդրում է տեսնել այդ նուէրի մէջ այն անսահման և մեծագոյն զարմանքի արտայայտութիւնը, որ կայսրի հետ միասին զգում է գերմանական ամբողջ բանակը դէպի գեներալը և դէպի իրանց անձը չը խնայող կտրիճ պաշտպանները։ Նօգիին ուղարկած հեռագիրն էլ նոյն ձևով է կազմված։ Ստէսսէլը պատասխանել է, որ կայսրի հեռագիրն իրան է հասել իր կեանքի ամենադառն րօպէում։ Նա ինքը և բերդապահները խորապէս զգացված են պրուսական այդ բարձր շքանշանն ստանալով։—Պատգամաւորների ժողովում իբր պատասխան դիմադիր պատգամաւորների արած հարցապնդումին գերմանական շքանշանն օտարներին շնորհելու առիթով, ներքին գործերի մինիստրը յայտնեց, որ Ստէսսէլը և Նօգին արժանացան պատմութեան մի փառաւոր էջին, որը չի գունատի և այն ժամանակ, երբ մեր ոսկորները փթած կը լինեն վաղուց։ Գերմանական կայսրից կարելի է միայն շնորհակալ լինել, որ նա այդպիսի շքանշաններ է տուել այդքան նշանաւոր հերոսներին։

4 յունվարի

ՄՕՍԿՎԱ, 3 յունվարի։ Ուսուցչական ինստիտուտին կից գոյութիւն ունեցող փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւնը որոշեց տեղեկացնել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին քաղաքային ուսուցիչների աղքատ վիճակի մասին և միջնորդութիւն է յարուցանում հրաւիրելու ուսուցչական փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւնների ժողով։ Պիրագովի ընկերութիւնը որոշել է յայտնել, որ ժողով դական ընթերցանութեան բրօշիւրների ներկայացնելը ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան գիտական կօմիտէտին ծանրաբեռնում է ընկերութեան կից եղած յանձնաժողովի գործը առողջապահական գիտելիքներ ժողովրդի մէջ տարածելու գործը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Որովհետև եապօնացիները ձերբակալել են «Րօգլի» և «Խէդրրիջի» շոգենաւերը, այդ պատճառով ծովային ապահովագրութեան գներն զգալի կերպով բարձրացել են Հեռաւոր Արևելք գնացող շոգենաւերի համար։ — Ապահովագրական ընկերութիւններն աշխատում են ազատվել իրանց վրա վերցրած պարտաւորութիւններից, այնուամենայնիւ մի քանի խոշոր պրէմիաներ ընդունվեցին Խաղաղ ովկիանոսով դէպի Վլադիվօստոկ գնացող ու-

տեխքով և ածուխով բեռնաւորված նաւերի համար։ 25 նաւ արդէն հասել են Վլադիվօստօկ և 50-ի չափ էլ դեռ ճանապարհին են։ Նրանք բոլորն էլ ապահովագրված են Անգլիայում և նրանցից մի քանիսը մինչև $1^1/_2$ միլիօն րուբլու գումարի։

ՊԱՐԻԶ։ Ժողովի անդամ Լըլօնկըլ, Կօխինխինը լաւ ճանաչող, գեներալ Կ.դամայի բացատրութիւնները կեղծ համարելով, պնդում է, որ անմիջապէս մի ուժեղ նաւատորմ ուղարկվի Հնդկա-Չին, որը վաղուց՝ Մանջուրիայի նման, եապօնական լրտեսների ասպարէզն էր։ Մինչև անգամ Ամերիկան այժմ հասկացել է համա-ասիական գաղափարը եապօնացիների գլխում, որոնք աչք են տնկել Ֆիլիպպինեան կղզիների վրա։—«Echo de Paris»-ն խորհուրդ է տալիս Ֆրանսիային դաշն կապել Հօլլանդիայի հետ Արևելքի շահերը պաշտպանելու համար։ Լրագիրը, վերլուծելով Ջինաստանի դերը, ապացուցանում է, որ նրա մշտական համակրանքը դէպի Եապօնիան աւելի ևս զարգացաւ Պորտ-Արտուրի անկումով։—«Նիւ-Եօրկ Հէրալդը» նախատեսնում է, որ Մանջուրիան ապագայում դառնալու է արդիւնաբերական ահագին մի կենտրօն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն՝ դեկտեմբերի 20—26-ին կայսրութեան սահմաններում եղել են ընդամենը 23 նոր դէպք խօլերայով հիւանդանալու և 27 մահվան դէպք։ Այդ դէպքերը պատահել են Երևանի, Բագուի և Սամարայի նահանգներում։ Վեատկայի նահանգում դեկտեմբերի 22—28-ը սիբիրեան ախտով հիւանդացել են 46 հոգի և մեռել են 15։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գնդապետ Կօրշեվսկին նշանակված է Ֆէրգանեան շրջանի զինուորական նահանգապետի օգնական։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 3 յունվարի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Ջինական լուրերին նայելով, Կիախտայի ճանապարհի վրա պատրաստվում են մի քանի հազար մարդու համար անասուններ և ուրիշ պաշարներ։

ՊՈՒԽՋԷՆ, 4 յունվարի (Սեփ. Թղթ.)։ Դեկտեմբերի 28-ին 9 կազակներից կազմված մի խուզարկու խմբակ Խօրունժի Այգէնշտայնի ղեկավարութեամբ Ջիօբու գիւղի մօտ պաշարվեց 50 եապօնացիներից։ Երկար հրացանաձգութիւնից յետոյ կազակներից 7-ը և օֆիցէրն սպանվեցին։ Հրացանի ձայները գրաւեցին մօտակայքում եղած մեր հարիւրեակին, բայց նրա մօտենալուն պէս եապօնացիները յետ քաշվեցին։ Սպանվածների վրա կան մի քանի գնդակի և սուինի վէրքեր։—Մօսկվայի սանիտարական 5-դ խմբի ուսանողը, որ գնացել էր հիւանդ որոնելու. գտնվել է սպանված. նրա Թևին կապած Կարմիր Խաչի նշանը պատռված է մարմնի մսի հետ միասին։ Մի կազակի ծնոտը դուրս է ընկած և բերանում դրված է փամփուշտապանը։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ, 1 յունվարի։ Բերդի 24,000 պաշտպանները մեկնեցին Եապօնիա. զինուորների մեծ մասը Թեթև վիրաւորված են կամ հիւանդացաւ ունեն։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Standard»-ը յայտնում է այն կարծիքը. որ երբ գեներալ Ստէսսէլը կը կանգնի զինուորական ատեանի առաջ, այն ժամանակ մենք աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ կը լսենք Պորտ-Արտուրի անձնատուր լինելու մասին։ Ներկայումս հիմք չը կայ ուշք դարձնելու անհիմն, գուցէ և չարամիտ ասացուածների վրա։ Մենք նախապատիւ ենք համարում հաւատալ, որ գեներալ Նօգիի ցոյց տուած ասպետական յարգանքը յաղթված Թշնամուն, հիմնված է փաստերի կանոնաւոր քննահատութեան վրա։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Եապօնական սորրջրեայ մակոյկների նաւատորմիկը զօրեղացված է Անգլիայից և Ամերիկայից վերջերս ստացված նաւերով։

ՏՕԿԻՕ, 3 յունվարի։ Մուկդէնի մօտի ռուսական զօրքերն ստիճանաբար առաջ են արժվում ռազմական ամբողջ ճակատի երկարութիւնով։ Աջ Թևի վրա շինում էն մարտկոցներ և փորում են խրամատներ Շուֆանկօի, Շալինգօի և Խունխէի մօտերը։ Գեներալ-ադիւտանտ Միշչէնկօի կազակների խումբը, որ եապօնացիների վրա էր յարձակվել, յետ քաշվեց հիւսիսային ուղղութեամբ և յունվարի 1-ին տեսնվում էր Էրտագաուի մօտ... Այդ զօրամասի նպատակն անյայտ է, բայց ...Թադրում են, որ նա անց է կացել Լեաօխէի աջ ափով շրջան կազմելով։ Ռուսներին չաջողվեց գրաւել եապօնական բանակի պաշարները և ռազմամթերքները։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առաջին ներքին փոխառութեան խաղարկութեան տոմսերի տիրաժի ժամանակ գլխաւոր գումարները տարան հետևեալ տոմսերը. 1646/46—երկուհարիւրհազար րուբլի. 17790/12—եօթանասունհինգհազար ր. 14354/50—քառասունհազար ր. 10203/36—քսանհինգհազար ր., 264 5, 16379/4, 7653/27—10,000-ական ր., 10096/1, 16919/13, 607/9, 6040/27, 18786/43—8000 ական ր., 1175/6, 7717/28, 17021/44, 7670/3, 3153/10, 2153/28, 7449/33, 12700/14—5000-ական ր., 6440/11, 10735/22, 7789/44, 1340/7, 14766/24, 3862/31, 14787/49, 8942/6, 723/21 9330/46, 410/12, 8351/41, 3029/33, 13282/14, 6024/37, 8571/40 362/8, 19679/2, 6891/35 և 4330/24—հազարական րուբլի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ձեռնարկութիւն կայսերական Թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի

Հինգշաբթի, յունվարի 6-ին, 2 ներկայացում. առաւօտեան ներկայացումը մասնակցութեամբ Լ. Դ. Դօնսկօյի, տ.տ. Տօմկեվիչի, Բունակօվայի և Զասլավսկայի. պ.պ. Դօնսկօի, Կօմարօվի, Դեմեանենկօի, Զալինսկու և Մուրատօվի կը ներկայացվի

«Տ Ր Ո Ւ Բ Ա Դ Ո Ւ Ր»,

Օպերա 4 գործ. երաժ. Վէրդիի։

Սկիզբը 1 ժամին առաւօտեան։

Երեկոյեան ներկայացում. կը ներկայացվի «ԲՕԿԱՉՉԻՕ», կոմիք. օպ. 3 գործ. երաժ. Զուպպէի։

Ուրբաթ, յունվարի 7 ին վրաց դրամատիկական ընկերութեան ներկայացում։

Շաբաթ, յունվարի 8-ին 12-րդ գալա ներկայացում, կը ներկայացվի I «ՄԱՆԴԱՐԻՆԻ ՈՐԴԻՆ», օպերա 1 գործ. երաժ. Ց. Կիւիի։ II Կօնցերտային բաժին մասնակցութեամբ Լ. Դ. Դօնսկօի։

Պատրաստում են ներկայացնելու ՋԱԶԱ, օպեր. 3 գործ. 4 պատկ. երաժ. Լեօնկօվալլօի, Տոմսակները ծախվում են։

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական ընկերութեան թատրօնում Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը Ուրբաթ, յունվարի 7-ին կը ներկայացնէ

ԹԻԹԵՌՆԵՐԻ ԿՌԻՒԸ

Կօմէդիա 4 գործ., Հ. Զուդերմանի, Թարգ. Ա. Նազարէթեանի։

Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան։

Տեղերի գները պակասեցրած են։

Հետևեալ ներկայացումը կը կայանայ երկուշաբթի, յունվարի 10-ին։

Ռէժիսսեօր՝ Ց. Աբէլեան

Հերթապահ անդամ վարչութեան՝ Ռուբէն Յովհաննիսեան

Բժիշկ Ա. Միքիթարեանց

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր, առաւօտ. 12—2. երեկոյեան 6—8 Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի, դեղատան կից։ (տ. օ.) 1—80

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Որովհետև այս 1905 Թւի յունվարի 1-ից հանգուցեալ

Ե. Մ. ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

Սօլդատսկի բազարում գտնված խանութը վերջնականապէս փակվում է, ուստի խնդրում եմ այն անձանց, որոնք որ և է հաշիւ ունեն այդ ֆիրմայի հետ դիմեն կամ ինձ, իմ գրասենեակում, Պուշկինեան փողոց՝ տուն Ե. Մ. Յակոբեանի, կամ Ստեփան Նիկողոսեանին։

Կտակակատար Ե. Մ. Յակոբեանի

Դաւիթ Եսայեան Առաքելեան

(ա. օ.) 1—3

Թիֆլիսի Ժողովարան

Շաբաթ, 1905 Թւի յունվարի 8-ին ժողովարանի անդամների և կանդիդատների համար նշանակված է որովայնախօս արտիստ, մադիայի պրօֆէսսօր Յովհաննէս Շտրաուսի ներկայացումը։ Ներկայացումից յետոյ պարերեկոյթ։ Մուտքը 1 ր. մինչև 30 կոպէկ։ Հիւրերը վճարում են 1 րուբլի։ Սկիզբն է $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան։ 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, 1907 Թւի յունվարի 15-ին նշանակված է անդամների ընդհանուր ժողով աւագներ և վերաքննիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրելու, կանդիդատ առաջարկված անձերին քուէարկելու, 1903 Թւի հաշիւը և 1905 Թւի նախահաշիւը քննելու և հաստատելու համար։ Ժողովից յետոյ կը լինի ընդհանուր ընթրիք անդամների և կանդիդատների համար, մարդագլուխ 1 ր. 25 կ., առանց գինու։ (5, 15)

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Ա. Ստեփանեան

Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինօվսկայա փ. № 8.

ա. օ.

ԲԺԻՇԿ Ս. Ջ. ՄԻՐՋՈՅԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր, ժ. 2—3 և 5—7 երեկոյեան, իսկ տօն օրերին առաւօտեան ժամը 10—11. Սօլօլակի փող. № 6.

(ա. օ.) 30—50

ԾՂԹԱՅ

Նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան վարչութիւնը

Հրաւիրում է պ.պ. փայատէրերին արտակարգ ընդհանուր ժողովի, որ տեղի է ունենալու կիրակի, յունվարի 9 ին, առաւօտեան 10 ժամին, քաղաքային տան դահլիճում։

Զբաղմունքի առարկաներն են.

1) Նաւթահանքի վաճառման գործի հաստատումը և ընկերութեան իրաւունքները գնողին տալու կապալով վերցրած հողամասի վրա։

2) Երդուեալ հաւատարմատարի կարծիքը լսել և քննել Կ. Ի. Խատիսօվի գործի առիթով։ 5, 9. 1—3

դարձրէք գործարանի մարկայի վրա «ԳՐՈՂ ԱՄՈՒՐ»

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ

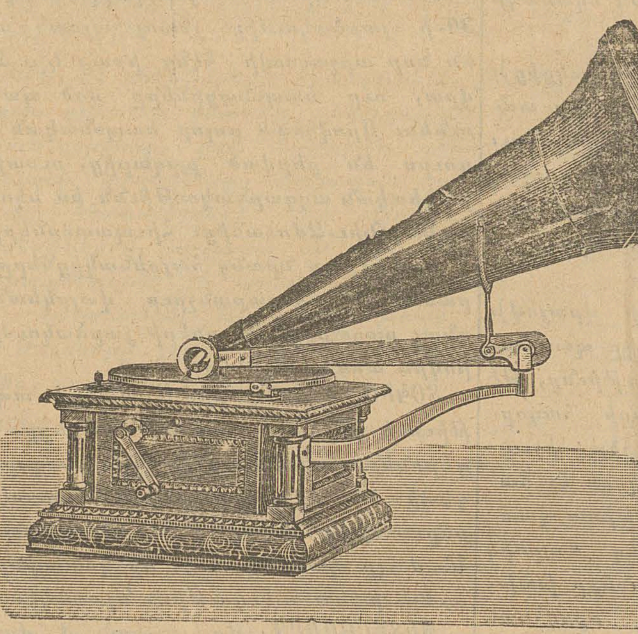

Ստացվել են ահագին քանակութեամբ պլաստինկաներ, ամենանոր ժամանակներում գրված, ամեն տեսակ երգեր և զանազան լեզուներով։

Գներն ԷԺԱՆ են

Կօնցէրտային մամբրաններ 3 րուբլուց սկսած աւելի Թանգ գնով։

ՏՕՆԱՐՄ—ՀՍԿԱՅ ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ „ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ"

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄԱՐԿԱՆ

Թիֆլ. Գօլօվինսկի պրօսպէկտ։ 7—10 Հեռախօս № 69.

Ասպ... րատներ և պլաստինկաներ գնելու ժամա-

Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑ և ՈՐԴԻՔ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

(Թիֆլիսում)

որ գոյութիւն ունի 1858 Թւականից և իր ընտիր կերպով պատրաստված ծխախոտերի համար արժանացել է Բարձրագոյն պարգևների և մեդալների, իր մշտական կլիէնտներին

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

այսու յայտարարում է, որ զանազան գործարաններ, որոնց Թւում և «ՄԻՐ» ակցիօներական ընկերութեան, և Մ. Ս. Սաֆարեանի ժառանգների ծխախոտի գործարանները բաց են Թողել այնպիսի պապիրօսներ, որոնք իրանց դարսվածքովը, գրերի և էտիքէտների վրա եղած մակագրութիւնների միանմանութեամբը, նոյնպէս և կապոցների և արկղիկների ձևերովը, եառլիկների և փաթեթների համար գործածած նոյն տեսակ Թղթի գոյնովը—բոլորովին չեն տարբերվում մեր պատրաստածներից. մինչդեռ դրանք վաղուց ի վեր ծառայում են որպէս արտաքին տարբերութեան յատկանշան՝ մեր գործարանի արդիւնաբերած և ահագին քանակութեամբ տարածված հետևեալ պապիրօսների.

№ 8 10 հատը 5 կոպ.	№ 15 Սիմպատիա 10 հ. 5 կ.	№ 7 10 հատը 3 կ.	№ 16 10 հատը 3 կ.

ուստի, մեր գործարանի պապիրօսները պահանջելիս՝ անհրաժեշտ է առանձին ուշադրութիւն դարձնել կառավարութիւնից հաստատված էտիկէտի, ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆԻ

և Н. И. БОЗАРДЖІАНЦЪ съ С-ми մակագրութեան վրա

Մեր գնողներին մոլորեցնելու համար «Միր» ընկ. գործարանը իր պատրաստած մի և նոյն նոմէրները կրող պապիրօսների եառլիկների վրա, ինչպէս և մերը, դետեղել է մի այնպիսի դրոշմանշան (կլէյմօ), որն իսկապէս դժուար է զանազանել մեր Առևտրական տան դրոշմանշանից։

—

Կեղծողներին ենթարկելու ենք օրինական պատժի։

(կ. չ. ու.) 5—10

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 4-го января 1905 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Типогр. Т—ва С. Назарянца и К. п. ф. «ГЕРМЕСЪ». Мад. ул. № 15.